

Stenografisch verslag van het wetenschappelijk gedeelte van de algemene vergadering van de Vereniging voor belastingwetenschap gehouden op 29 november 2007 in het Holiday Inn Hotel te Amsterdam.

Opening

De voorzitter mr. J.W. van den Berge:

U hebt in de krant van dinsdag kunnen lezen dat de voormalig thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën, de heer C.J.Oort, is overleden. Ik wil in deze vergadering een van zijn werkzaamheden memoreren, namelijk zijn voorzitterschap van de naar hem genoemde commissie die in de jaren '80 van de vorige eeuw belangrijk werk heeft verricht op het gebied van de vereenvoudiging van de belastingwetgeving. Daarmee werd de basis gelegd voor de herziening van de loon- en inkomstenbelasting, welke uiteindelijk in 2001 haar beslag heeft gekregen. Het is het waard om dat nog eens te memoren.

Bespreking van het rapport van de Commissie 'Algemeen nut beogende instellingen'

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik geef allereerst het woord aan mevrouw Van Vijfeijken, voorzitter van de commissie die het rapport heeft uitgebracht.

Prof. mr. I. J. F. A. van Vijfeijken:

Mijnheer de voorzitter, dames en heren. Het is natuurlijk een hele opgave om de bespreking van het rapport van de Commissie algemeen nut beogende instellingen in te leiden. Het rapport telt 200 bladzijden en ik kom er haast niet over uitgepraat. Ik zal echter proberen mij te beheersen. Wij hebben in het rapport verschillende onderdelen van de algemeen nut beogende instelling belicht. Een erg lastige vraag was: wanneer is sprake van algemeen belang. Voorts hebben wij gesproken over de maatschappelijke relevantie van algemeen nut beogende instellingen en de giftenaftrek, de vormgeving van de giftenaftrek en de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting. Voorts hebben wij een overzicht gegeven van de buitenlandse rechtstelsels. In de inleiding wil ik mij evenwel beperken tot de wijzigingen die per 1 januari 2008 tot stand komen alsmede enkele bevindingen aangaande die wijzigingen. Ik zal ze niet alle bespreken want mij is slechts een kwartiertje gegund.

Per 1 januari 2008 vindt een herziening plaats naar aanleiding van de verlaging van het successie- en schenkingsrecht naar 0%, zoals naar voren gebracht in het Belastingplan 2006. De verlaging van het tarief heeft toen onmiddellijk plaatsgevonden. In het belastingplan werd tevens gezegd dat de ongelijke behandeling van binnen Nederland en buiten Nederland gevestigde algemeen nut beogende instellingen moest worden opgeheven en dat rangschikking voortaan bij een voor bezwaar vatbare beschikking moest plaatsvinden. De ongelijke behandeling staat tot de dag van vandaag nog in de wet. Alleen algemeen nut beogende instellingen die in Nederland zijn gevestigd zijn gefaciliteerd, wat betekent dat slechts giften aan een in Nederland gevestigde instelling in beginsel aftrekbaar zijn van het inkomen. Giften aan in het buitenland gevestigde instellingen zijn niet aftrekbaar, terwijl wij aan het werkgebied van in Nederland gevestigde instellingen overigens geen eisen stellen. Opereren zij buiten Nederland dan doen wij er verder niet moeilijk over. Bij de ongelijke behandeling werden al de nodige vraagtekens geplaatst maar in het Stauffer-arrest is nog eens benadrukt dat dat eigenlijk niet kan. Het ging daarbij om een algemeen nut beogende instelling die feitelijk gevestigd was in Italië en huurinkomsten genoot uit een in Duitsland gelegen onroerende zaak. Als Stauffer in Duitsland gevestigd was geweest waren de huurinkomsten ook naar Duitse maatstaven onbelast geweest. Omdat Stauffer in Italië zat waren de huurinkomsten belast en dat werd in strijd geacht met de vrijheid van kapitaalverkeer. Afgelopen zomer heeft Niessen in een conclusie eveneens geconcludeerd tot strijd met de vrijheid van kapitaalverkeer betreffende een legaat aan een in het Verenigd Koninkrijk gevestigde instelling. Die werd belast met het derdetarief, tenzij werd voldaan aan de wederkerigheidseis.

De opheffing van de ongelijke behandeling wordt per 1 januari 2008 in de wet vastgelegd. Dat is niet in 2006 gebeurd, omdat de minister eerst de controleoverwegingen en de handhaafbaarheidsoverwegingen wilde bezien en daarvoor wetgeving wilde maken. In dat verband is ook gezegd dat eveneens met ingang van 1 januari 2008 inzake de rangschikking een voor bezwaar vatbare beschikking zou worden afgegeven. Het voordeel was dat je zonodig onmiddellijk in bezwaar kon gaan en niet langer, zoals voorheen, eerst een gift had moeten doen en de giftenaftrek gewijzigd had moeten worden alvorens men toegang tot de rechter had.

Vanaf 1 januari 2008 worden ook allerlei voorwaarden gesteld in de uitvoeringsregeling. Die zijn te vinden in art. 41a en volgende. Eigenlijk is er niet veel

nieuws onder de zon. Veel voorwaarden die hier worden gesteld zijn namelijk ook al in de jurisprudentie naar voren gekomen. Het is de commissie niet duidelijk wat deze nieuwe voorwaarden nu met de controle en de handhaafbaarheid te maken hebben. Op dat terrein is namelijk geen nadere wetgeving verschenen. Wat betreft de controle op buitenlandse instellingen kun je natuurlijk prachtige lijstjes maken van zaken waaraan moet worden voldaan maar dat leidt niet tot een betere controle of handhaafbaarheid. Daarvoor moet je immers feitelijk de boel controleren.

De voorwaarden hebben in de praktijk overigens wel voor onrust gezorgd, vooral de vermogenstoets. Fondsen met veel vermogen worden helemaal zenuwachtig bij de gedachte hoeveel vermogen zij mogen hebben en hoeveel zij mogen uitgeven. Er is geen pasklaar antwoord op de vraag wat de grens is. De plaatselijke harmonie wordt nerveus bij de gedachte dat zij een beleidsplan zou moeten maken. Wij hebben in ons rapport geschreven dat wij ervan uitgaan dat de eisen inzake een beleidsplan worden gerelateerd aan de omvang van de instelling. Aan het Rode Kruis mag je natuurlijk zwaardere eisen stellen dan aan de plaatselijke harmonie.

De beloning van bestuurders is ook een probleem. In de toelichting is gezegd dat bestuurders een normaal vacatiegeld mogen ontvangen, waarbij is verwezen naar het Vacatiegeldenbesluit. Dan blijkt € 135 een normaal vacatiegeld te zijn voor een lichte commissie en € 200 voor een zware commissie. Er zijn echter instellingen die een aanzienlijk grotere beloning aan bestuurders geven, waardoor zij buiten de boot dreigen te vallen, terwijl zij tot 1 januari 2008 een rangschikking hadden als algemeen nut beogende instelling. Deze voorwaarde geeft de inspecteur meer handvatten om te toetsen of sprake is van een algemeen nut beogende instelling maar het is duidelijk dat het hele bouwwerk staat of valt met toezicht. Volgens de website van de belastingdienst moeten instellingen die een beschikking hebben gekregen vanaf 1 januari 2008 jaarlijks een controleformulier insturen. Tot 1 januari 2008 moest het jaarverslag worden opgestuurd door gerangschikte instellingen. De vraag is derhalve of er met deze hele operatie feitelijk wel iets is veranderd.

Het probleem bij dit alles – misschien loopt het echter met een sisser af – wordt gevormd door de beschikking en de terugwerkende kracht. Iedere instelling die met ingang van 1 januari 2008 over de faciliteit wil beschikken moet een beschikking hebben dat zij wordt aangemerkt als algemeen nut beogende instelling. Deze beschikking kan met terugwerkende kracht worden verleend, zoals staat in art. 6.33 Wet IB 2001. In de toelichting daarop staat dat wanneer iemand die overlijdt bij testament een stichting in het leven heeft geroepen ten behoeve van het algemeen nut, die stichting geen beschikking kan hebben hoewel zij bestaat en het geld ervoor is afgezonderd. Voor dat soort gevallen is voorzien in terugwerkende kracht. In art. 6.33 Wet IB staat echter ook dat de beschikking met terugwerkende kracht kan worden ingetrokken. Daarop wordt in het geheel geen toelichting gegeven. De vraag is nu wat er dan gebeurt. In de huidige situatie moet een instelling op een formuliertje een aantal malen ja of nee aankruisen en dit formuliertje zonder bijlagen insturen. Heb je alles wenselijk ingevuld en krijg je een beschikking, dan rijst de vraag wat er gebeurt als de inspecteur over vier of vijf jaar langskomt voor een controle en tot de conclusie komt dat het eigenlijk helemaal geen algemeen nut beogende instelling is omdat de bestuurders veel te goed worden beloond. De wet opent dan de mogelijkheid om de beschikking met terugwerkende kracht in te trekken. Dat betekent dat de instelling vanaf het moment van intrekking van de beschikking, dat dus in het verleden ligt, geen algemeen nut beogende instelling is geweest. Als je consequent doorredeneert, moet de conclusie zijn dat de giften ten onrechte zijn

afgetrokken, hetgeen zou betekenen dat je zou kunnen navorderen bij de donateurs. Het gaat misschien ver maar wettelijk is het volgens mij allemaal mogelijk. De inspecteur zou ook schenkingsrecht kunnen navorderen bij die instelling. De navorderingstermijn bij het schenkingsrecht begint pas te lopen bij het overlijden van de begiftigde, of de schenker. Als de donateur overlijdt, begint de navorderingstermijn voor het schenkingsrecht te lopen. Je kunt bij zo'n instelling dus nog jarenlang schenkingsrecht en successierecht navorderen. Enerzijds kun je zeggen dat er een beschikking komt die meer rechtszekerheid biedt, doordat je snel in bezwaar kunt gaan en helderheid kunt krijgen over je positie. De vraag is evenwel of dit niet wordt ondermijnd door de intrekking met terugwerkende kracht.

Het zal duidelijk zijn dat de terugwerkende kracht een sanctie is. Je kunt navorderen tot de termijn dat de goedkeuring is ingetrokken. Bij een stichting die op 1 januari een goedkeurende beschikking heeft gekregen die op 1 januari 2012 wordt ingetrokken met terugwerkende kracht tot, zeg, 1 januari 2010, kun je vanaf het moment van intrekking terugvorderen tot 1 januari 2010. Je kunt niet terugvorderen tot 1 januari 2008. Wordt bij een erkende algemeen nut beogende instelling geld ingebracht dan is dat vrij van heffing, vrij van schenkingsrecht en aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Wordt later de status van algemeen nut beogende instelling verloren dan zou volgens ons ook nog een heffing moeten plaatsvinden over het vermogen dat tijdens de statusperiode in de instelling is opgebouwd en nog aanwezig is, aangezien dat bedrag nooit aan het goede doel ten goede is gekomen. Dat bereik je niet met de terugwerkende kracht, die volgens ons overigens ook erg bewerkelijk is. Wij hebben dan ook een sterke voorkeur uitgesproken voor een heffing over de vermogensgroei tijdens de statusperiode. Dat lijkt ons duidelijker. Wij kunnen dan nog twisten over het tarief. Dit is niets nieuws. Zwemmer heeft het al betoogd in zijn afscheidsrede en Stevens en De Wijkerslooth hebben er in het WFR al eens over geschreven, terwijl Moltmaker het ook al eens heeft voorgesteld. Het enige verschil zit dan in het tarief van de sanctie. Ik laat dat echter graag aan de politiek over.

Doet een stichting niets, dan verliest zij op een gegeven ogenblik haar status maar kun je onder het komende regime niet naheffen over het vermogen dat is ingebracht tijdens de periode waarin zij de status van algemeen nut beogende instelling had. Het verlies van status is voor vermogensfondsen vaak ook geen enkel probleem. Fondsen met een groot vermogen die er niet voor voelen dat met ingang van 1 januari 2008 te gaan uitgeven vragen geen beschikking aan, aangezien zij er niets mee opschieten. Zij zijn vrij van heffing van vennootschapsbelasting, aangezien er meestal beleggingen in zitten. Vermogensfondsen zijn ook onafhankelijk van giften, zodat zij geen vrijstelling voor het schenkings- of successierecht nodig hebben. Willen zij iets uitgeven dan richten zij met betrekking tot dat bepaalde doel een stichting op, een algemeen nut beogende instelling bijvoorbeeld heel specifiek gericht op het redden van de egel, waarin een bepaald bedrag wordt ingebracht, welke schenking vrij is van schenkingsrecht. De vermogensfondsen zullen dus vaak niet zoveel behoefte hebben aan een beschikking als algemeen nut beogende instelling. Anders wordt het als legaten of schenkingen worden verkregen. Dan is het het derdetarief of niets, zodat er dan wel een belang mee is gemoeid.

Als het vermogen wordt aangewend ten bate van de oprichter of de bestuurder – dat is een risico – is er in beginsel theoretisch niets aan de hand omdat dan sprake is van een schenking van de instelling aan de oprichter. Dat valt onder het derdetarief en dat lijkt voldoende straf, aangezien het tarief loopt van 41% tot 68%. Alles valt of staat evenwel met de controle. Zijn de stichtingen niet gerangschikt

dan hebben zij geen contact met de fiscus en verdwijnen zij helemaal uit het zicht van de fiscus, die er dan moeilijk grip op krijgt. Controle is erg belangrijk.

Er wordt ook nogal eens gewezen op de mogelijkheid de statutaire doelstelling te wijzigen: je bent een algemeen nut beogende instelling, er wordt allemaal geld ingebracht en dan wijzig je de doelstelling. Volgens mij is dat geen wezenlijk probleem, aangezien een notaris niet snel meewerkt aan een statutenwijziging van een stichting. Daarvoor moet je een goed verhaal hebben, aangezien het vermogen in de dode hand is. Werkt hij mee aan een statutenwijziging, dan zal deze altijd zo dicht mogelijk tegen de oorspronkelijke doelstelling moeten aanliggen. Juist omdat de stichting geen belanghebbenden heeft, zijn de statuten allesbepalend.

Tot zover mijn korte schets van alles wat ons met ingang van 1 januari 2008 te wachten staat. De beschikking is natuurlijk prima, doordat je nu eerder naar de rechter kunt stappen. De vraag is evenwel of de intrekking met terugwerkende kracht en de geformuleerde voorwaarden niet een hoop onrust veroorzaken. Iedereen moet nu een beschikking aanvragen, wat een hele papierwinkel geeft, terwijl er vervolgens feitelijk niets verandert aan het geheel.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Dank u wel, mevrouw Van Vijfeijken. Ik geef vervolgens graag het woord aan de heer G.Bosma, directeur VFI, brancheorganisatie van landelijk wervende goede doelen.

Debat

De heer G.Bosma: Mijnheer de voorzitter, dames en heren. Ik dank u hartelijk voor de uitnodiging. De instellingen verenigd in de VFI vormen een deel van wat je de anbi-sector zou kunnen noemen. Ik zal zo dadelijk nog iets zeggen over het brede samenwerkingsverband dat wij hebben opgetuigd voor het overleg met Financiën over de totstandkoming van de nieuwe anbi-regeling.

Mij is gevraagd stil te staan bij een aantal aandachtspunten. Ik doe dat natuurlijk graag. Ik wil in het algemeen iets zeggen over datgene wat de anbi-wereld is, met name over de belangrijke ontwikkelingen. Vervolgens wil ik iets zeggen over de positie van de VFI, wat naar ik vertrouw het karakter van mijn verhaal zal verhelderen. Voorts zal ik een korte beschouwing wijden aan de nieuwe regeling en het geschrift van de commissie. Ook zal ik stilstaan bij de civil society, omdat het in de kern natuurlijk over een nieuwe maatschappelijke ontwikkeling gaat. Mij is gevraagd om met name ook iets te zeggen over het fifty-fiftycriterium, misbruikmogelijkheden en de status van zelfregulering in relatie tot de nieuwe regeling. Ik permitteer mij tot slot om een korte blik in de toekomst te werpen.

Ik heb tot mijn genoegen gezien dat de zware dozen die ik naar voren heb gesjouwd zijn uitgepakt. Ik nodig u van harte uit een exemplaar van de *Goede doelengids* en een rapport dat wij jaarlijks uitgeven, waarin wij het publiek en de beroepsgroepen iets vertellen over datgene wat er in de sector gebeurt, inkomsten, uitgaven, reserves en directiesalarissen, mee te nemen.

Ik denk dat de nieuwe anbi-regeling een nieuwe periode markeert, alhoewel er inhoudelijk misschien nog niet heel veel ten opzichte van de toepassing van de oude criteria is veranderd. Wij kunnen wel spreken van een sector die in beweging is, al is het alleen maar omdat er veel professionalisering plaatsvindt. Het gebruik van private middelen voor publieke doelen is een nieuwe ontwikkeling, waaraan de nieuwe regeling zo niet op de korte dan toch in ieder geval op de lange termijn zeker ook een plek moet geven. Beweging betekent verandering en verandering leidt vaak tot

onzekerheid. Ik kan mij dan ook heel goed voorstellen dat instellingen die zich als anbi zouden kunnen laten kennen in onzekerheid verkeren en een nieuwe richting en nieuwe posities zoeken. Mevrouw Van Vijfeijken heeft al gesproken over de vermogensfondsen. In die zin hebben wij ook wel een beetje met een onzekere tijd te maken.

De belangen van de leden van de VFI staan natuurlijk voorop. Wij zijn een brancheorganisatie met 105 leden, die een gezamenlijke financiële waarde van ongeveer € 2 mld. vertegenwoordigen. Zij halen middelen op bij het publiek, krijgen middelen van loterijen en ook overheidssubsidies. Er zijn ook vermogensfondsen onder. Die € 2 mld. wordt jaarlijks ook zo goed als besteed, hoewel er ook bij onze organisaties aan reservevorming wordt gedaan. Dat heeft niet zozeer te maken met het feit dat je een stamvermogen moet beheren als wel met de noodzaak de continuïteit van het realiseren van je doelstelling te bewaken.

Belangrijk is natuurlijk een optimaal gebruik van de fiscale faciliteiten. Dat heeft echter altijd te maken met belangenafweging. Ook onze achterban zou verschillende accenten kunnen leggen als het gaat om de vraag waaraan een goede anbi-regeling zou moeten voldoen. Belangrijker is dat wij voor het overleg bij de totstandkoming van deze nieuwe regeling onderdeel waren van een breder samenwerkingsverband. De VFI vertegenwoordigt met 105 leden een grote financiële waarde maar is in het licht van 20.000 geregistreerde anbi-organisaties beperkt van omvang. Wij zijn daarom onze partners gaan opzoeken, met wie wij overigens al langer samenwerkten. Die partners zijn de brancheorganisatie van vermogensfondsen, de Vereniging van fondsen in Nederland, die 250 à 300 leden telt en waarin de meest spraakmakende vermogensfondsen meedraaien, het Instituut voor sponsoring en fondsenwerving, dat vooral een kenniscentrum is voor organisaties die op lokaal en regionaal niveau actief zijn in zorg, onderwijs en in de culturele sector maar aan sponsoring en fondsenwerving doen voor het verkrijgen van aanvullende middelen, en tot slot de kerkelijke wereld, vertegenwoordigd door het CIO, wat staat voor contact in overheidszaken. Samenwerkend zijn wij inmiddels de Samenwerkende brancheorganisaties filantropie (SBF). Het is een zeer jong samenwerkingsverband maar wij zijn blij dat wij een gezamenlijke inzet konden ontplooiën om met één stem en één geluid in de richting van de overheid de belangen van de gehele sector te vertegenwoordigen.

Je kunt zeggen dat de nieuwe regeling een compromis, wellicht zelfs een dubbel compromis is. Voor ons als VFI geldt dat je in eerste instantie in een brede sector een gezamenlijke inzet moet maken. Je zou kunnen zeggen dat voor ons 90/10 als criterium voor kwalificatie van anbi's passend was geweest. Per saldo denken wij dat wij met een redelijk evenwichtige regeling te maken hebben. Het uitgangspunt van Financiën was, met een grove meetlat de diversiteit in de sector – je hebt zoals ik aangaf met een palet aan instellingen te maken – tegemoet te treden. De praktijk zal leren of het een werkbare methode is. Ons was al vrij snel duidelijk dat dit de inzet van Financiën was. Mevrouw Van Vijfeijken wees ook al op het grote belang van toetsing en controle. Voor ons is de meetlat of wij met een goede regeling te maken hebben. Naar ik denk zullen onze leden zich redelijk gemakkelijk kwalificeren, wat ook te maken heeft met het feit dat de CBF-keurmerkeisen, waaraan al onze leden voldoen, langs de meetlat van de beoordeling door Financiën zijn gelegd. Op het afgelopen civil society congres heeft de staatssecretaris aangegeven dat het keurmerk dan wel niet volstaat maar in ieder geval een zwaarwegend advies zal zijn bij het beoordelen van de anbi-status van de keurmerkhouders.

Het is natuurlijk de vraag hoeveel instellingen zich willen kwalificeren. Staatssecretaris De Jager heeft al eerder aangegeven dat het er wel eens 70.000 zouden kunnen zijn. Ik heb het idee dat de laatste signalen toch wel wat voorzichtiger zijn. In ieder geval hoop ik dat de 20.000 die er waren door de molen komen en een goede start kunnen maken in 2008.

Heel positief is – als sector hebben wij daar ook voor gepleit – dat met ingang van 2008 de lijst van instellingen die de anbi-status hebben ook publiek is. Je kunt als geïnteresseerde of belanghebbende - en welke burger is dat niet - die gebruik maakt van een fiscale faciliteit zien welke organisatie anbi-proof en welke andere instellingen, voor zover je die kent, dat dus niet zijn. Het is wel zo dat die lijst voorlopig beperkt blijft tot het verstrekken van NAW-gegevens. Je zou je kunnen voorstellen dat er eigenlijk wat meer informatie in zou moeten.

Het geschrift van de vereniging is een baken van overzicht en inzicht. Het benoemt nieuwe ontwikkelingen, wat ik heel positief vind, en het heeft een open vizier voor zaken die misschien al wat langer op een bepaalde manier zijn geregeld maar wellicht nu of in de toekomst anders zouden moeten worden geregeld. De commissie heeft daar heel adequaat de vinger bij gelegd. Ook bij ondoordachtheden in uitspraken van rechters, met name de Hoge Raad, wordt stilgestaan. Ik plaats hier en daar wel een kanttekening. Je kunt een vraagteken zetten bij het pleidooi om te specificeren welke organisaties algemeen nut beogende instelling zijn en welke niet. In het geschrift wordt geadviseerd het Duitse voorbeeld te volgen. Het is natuurlijk aan de wetgevende macht om dat te bepalen. Je kunt je afvragen of dat tot een goede uitkomst zou leiden. Stel dat het parlement uitspreekt wie wel en wie niet anbi zijn! Ik moet eerlijk zeggen dat mijn vertrouwen in het parlement wat dat betreft de laatste jaren niet is gegroeid. Misschien is het toch beter om hier heel veel ruimte voor de rechterlijke macht te laten. Wellicht kan de VBW als het pleidooi in het geschrift wordt gevolgd ook kwalificeren als anbi. Wat mij betreft mag dat.

In essentie gaat het bij het beschouwen van een goede fiscale regeling voor anbi's toch om de vraag of je hiermee antwoord geeft op een nieuwe inrichting van onze maatschappij, de verandering van verzorgingsstaat naar een staat met heel veel particulier initiatief dat zelfredzaam wil zijn, dat maatschappelijke problemen wil aanpakken en dat doelgroepen wil bedienen. Het belangrijkste daarbij is dat zo'n civil society energie moet houden. Er is heel veel energie in de maatschappij en wat mij betreft is een van de belangrijke criteria voor de beoordeling van een anbi, of zij recht doet aan de energie die in de maatschappij aanwezig is om het particulier initiatief, dat goede bedoelingen heeft en dat in een zodanige vorm moet worden gegoten dat problemen daadwerkelijk worden aangepakt en dat mensen in staat worden gesteld om voor anderen iets te doen, te honoreren. De overheid moet mijns inziens via de anbi-regeling maatschappelijke energie faciliteren.

Je kunt kwalificeren wanneer je als organisatie niet alleen het algemeen nut dient maar tegelijkertijd ook private doeleinden verzorgt. Het is de inzet van de SBF geweest om bij vijftig-vijftig te blijven, wat heel sterk te maken heeft met de positie waarin vermogensfondsen en kerken zitten. Je kunt zeggen dat de inzet van de SBF in de richting van de overheid erop was gericht om de bestaande situatie te handhaven. Ik heb echter begrepen dat in de gevallen waarin uitkeringen door bijvoorbeeld de fifty-fifty-organisaties aan de orde zijn gewoon de 90-10-regel geldt. Dat is natuurlijk niet onbelangrijk. Wij zijn tot het gezamenlijke standpunt gekomen dat fifty-fifty recht doet aan de specifieke aard van een groot deel van de sector, d.w.z. vermogensfondsen en kerken. Doorslaggevend moet zijn dat uitkeringen die aan het algemeen nut ten goede komen de vrijstelling verdienen.

Wat is de kans op misbruik? Ik heb daarvan geen goed idee. Het is echter wel belangrijk dat wij proberen er een beeld van te krijgen. Het primaat daarvoor ligt natuurlijk bij de belastingdienst zelf, eventueel in samenwerking met het openbaar ministerie. Natuurlijk kan een regeling waaraan ook voor gebruikers een grote financiële waarde vastzit uitnodigen tot misbruik. De aandacht voor de verleiding is dan ook terecht, zeker ook omdat cowboys het altijd kunnen verpesten voor degenen die zich keurig gedragen. Ik denk dat het verstandig is dat de belastingdienst veel inzet richt op een goede risicoanalyse en nagaat bij welk type organisaties als eerste misbruik kan worden verwacht.

Er is mij gevraagd iets over zelfregulering te zeggen. In het geschrift wordt er ook voor gepleit om instrumenten die effectief zijn gebleken in de zelfregulering, zoals het CBF-keurmerk voor wervende goededoelenorganisaties, in de anbi-regeling een zekere waarde toe te kennen bij de beoordeling van organisaties. Dat is ook onze inzet geweest. Wij zijn echter met vlag en wimpel ten onder gegaan in de strijd om instrumenten van zelfregulering een zekere status te geven. Wat ons betreft was het goed geweest wanneer instellingen met een CBF-keur sowieso onder een lichtere controle zouden kunnen vallen of daarop aanspraak zouden kunnen maken vanwege het feit dat de toets die een goededoelenorganisatie bij het CBF wordt afgenomen heel zwaar is. Waarom zou een belastingdienst dat nog een keer overdoen! Aan de ene kant heeft het te maken met het voorkomen van administratieve lastendruk. Ik denk dat Financiën/de belastingdienst hier een zekere kans heeft laten liggen om tot een soort van effectieve combinatie te komen van eigen spelregels en toetsing daarvan in samenhang met wat een sector zelf al heeft georganiseerd. De kans op administratieve lastenverlichting die voor het grijpen lag is ten dele gemist. In de praktijk zal naar ik vertrouw echter toch wel een zekere status aan het CBF-keurmerk worden gegeven. Ik ga ervan uit dat instellingen die een publiekslabel hebben dat de toets der kritiek kan doorstaan – het heeft een reputatie en er is al onafhankelijk toezicht voor georganiseerd – vrij gemakkelijk door de toets zullen komen. Ik had het echter graag meer formeel in de regeling zien opgenomen.

Is er werk aan de winkel. Ik denk dat wij als SBF, als partners in het samenwerkingsverband, heel gerichte aandacht moeten hebben voor de manier waarop de controle en de toetsing in de praktijk zullen plaatsvinden. De inzet van de SBF is er in ieder geval op gericht om tot afspraken met de overheid te komen over het evalueren van de regeling en over monitoring. Er zijn ook nog wat andere fiscale belangen. In het geschrift van de vereniging wordt terecht de btw-problematiek aangeraakt, zij het niet op de manier die ik graag had gezien. Goededoelenorganisaties moeten veel goederen en diensten inkopen en huren om hun werk te kunnen doen. Over de meeste daarvan moet je btw betalen. Een indicatie leert dat het een last is van ongeveer € 100 mln. die naar de staatskas gaat. Bij ons is zeker de ambitie aanwezig om aan die problematiek iets te doen. Ik realiseer mij overigens dat het een heel lastige problematiek is. In dit verband wijs ik erop dat in Denemarken recent een wet tot stand gekomen is die ertoe strekt dat maatschappelijke organisaties met een zekere status in aanmerking kunnen komen voor compensatie van btw-afdrachten. De btw is in dat land nog hoger dan in Nederland, namelijk 25%. Voor ons is dit een aangrijpingspunt om een verkenning te doen die ook voor de Nederlandse situatie zinvol kan zijn.

Het gaat er ons zoals ik aangaf om dat de anbi-regeling maatschappelijke energie ondersteunt. Deze regeling kan dat wat ons betreft in principe doen, wat niet wegneemt dat nog veel vragen moeten worden beantwoord, zeker waar het gaat om

toetsing en controle. Wij willen echter altijd blijven dromen en zetten af en toe de zonnebril op om de dingen in het juiste perspectief te zien. (*Applaus*)

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Dank u wel, mijnheer Bosma.
Ik geef het woord vervolgens aan prof. Zwemmer.

Prof.dr.J.W.Zwemmer: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Ik heb het rapport van de commissie met grote belangstelling gelezen en ik kan zeggen dat zij lof verdient voor de grondige wijze waarop zij het onderwerp behandelt. Het is mij dan ook een genoegen om hier een bijdrage te mogen leveren. Mijn gehoor zal het zonder plaatjes moeten doen, want ik ben een man van het woord en niet van het licht. Ik doe dat in drie delen. In de eerste plaats ga ik in op het algemeen nut, in de tweede plaats op controle en in de derde plaats op de faciliteiten, waarbij ik met name aandacht besteed aan de giftenaftrek en de vrijwilligheid.

De commissie gaat terecht en uitvoerig in op de vraag wat onder algemeen nut beogende instellingen moet worden verstaan. Die vraag hangt onlosmakelijk samen met de vraag waarom algemeen nut beogende instellingen fiscale faciliteiten zouden moeten genieten. Met de commissie ben ik van oordeel dat het huidige wettelijke criterium van art. 6.33 van de Wet IB 2001 te veel onzekerheden oproept en dat de jurisprudentie dienaangaande te casuïstisch is. Hoofregel zou moeten zijn dat algemeen belang staat tegenover individueel belang, ongeacht de vraag of dat individu nu een natuurlijk persoon is dan wel een rechtspersoon. Zo zijn nv's en bv's gericht op het maken van winst, ongeacht de kwaliteiten van hun aandeelhouders. Zij kunnen derhalve in mijn ogen geen algemeen nut beogende instellingen zijn, ook al richten zij zich in de eerste plaats op het behoud van werkgelegenheid en ook al zijn alle aandeelhouders algemeen nut beogende instellingen. Zij streven naar winst en dat is best een algemeen nut maar niet zo'n algemeen nut. Een instelling die een onderneming drijft is dus in mijn visie alleen om die reden al geen algemeen nut beogende instelling. Het drijven van een onderneming kan van algemeen nut zijn maar een winststreven rechtvaardigt geen fiscale faciliteit.

Met de commissie ben ik het van harte eens dat de activiteiten van de instelling geheel dan wel nagenoeg geheel in het teken van het algemeen nut dienen te staan. Het huidige 50%-criterium geeft te veel mogelijkheden van nevenactiviteiten die niets met algemeen nut te maken hebben. Vermogensfondsen zouden dan ook gewoon onderworpen moeten zijn aan de heffing van vennootschapsbelasting. Er is geen enkele reden om die buiten de heffing van vennootschapsbelasting te houden wat betreft de belastingheffing over hun rendement. Hetzelfde heb ik al eens gezegd in mijn afscheidscollege.

Eens ben ik het met de suggestie aan de wetgever om meer duidelijkheid te verschaffen over wat onder algemeen nut valt. Amateursportverenigingen, muziekkorpsen en instellingen tot exploitatie van dorpshuizen zouden zonder meer onder algemeen nut moeten vallen. De Tweede Kamer heeft weer een kans laten lopen door alleen een motie aan te nemen ertoe strekkend dat amateursportverenigingen wellicht onder algemeen nut beogende instellingen kunnen vallen. Er mag weer worden gestudeerd, wat betekent dat er alle reden is om het tot sint-juttemis uit te stellen. De in de jurisprudentie aan een vereniging voor het aanmerken als algemeen nut beogende instelling gestelde eis, dat het particuliere belang van de leden niet mag worden gediend dient niet zodanig te worden uitgelegd dat de leden aan het lidmaatschap geen plezier mogen beleven. Wel geldt de eis dat het lidmaatschap voor iedereen open dient te staan. Dat betekent dus dat serviceclubs als de Rotary en de Lions op die grond niet onder het anti-regime behoren te vallen. Professionele voetbalclubs zijn bedrijven. Zij zijn soms zelfs beursgenoteerd en genereren volksvermaak maar zijn niet van algemeen nut. De Efteling lijkt mij evenmin een algemeen nut beogende instelling en ik vraag mij trouwens af wat onder culturele instellingen moet worden verstaan. Mijn gedachte is

om er niet al te angsthazerig mee om te gaan. Het winststreven zou ook hier de bokken van de schapen moeten scheiden.

Oneens ben ik het met de aanbeveling van de commissie om de speciale positie van politieke partijen op te heffen. In de visie van de commissie zou een politieke partij die geweld dan wel discriminatie propageert geen algemeen nut beogende instelling mogen zijn. Daarmee zadelt de commissie de rechter op met een politieke beoordeling waar de rechter verre van moet blijven. Is een partij die de Koran wenst te verbieden dan wel vrouwen, homo's en lesbo's niet in bestuursfuncties toelaat alleen al daarom niet van algemeen nut? Is het feit dat je een beweging hebt en geen politieke partij voldoende om niet van algemeen nut te spreken? Ik zie het al voor de rechter becommentarieerd worden. Wat doen wij met de Staatskundig Gereformeerde Partij, die geen subsidie kan krijgen? Is zij wel van algemeen nut? Moet de rechter daarover gaan oordelen. Mijn stelling zou zijn dat politieke partijen noodzakelijk zijn voor het democratische proces en dat zij, zolang zij niet verboden zijn, van algemeen nut zijn, ongeacht hun programma.

Ik kom vervolgens op de controle. Het behoeft geen betoog dat het verlenen van fiscale faciliteiten controle nodig maakt. Die controle wordt noodzakelijker naarmate het om meer vermogen gaat. De commissie doet dan ook de aanbeveling om fondsen met een CBF-keurmerk eenmaal in de vijf jaar slechts marginaal te controleren. Stichtingen die hun bestuur en raad van toezicht goed op orde hebben zouden eveneens één keer in de vijf jaar moeten worden gecontroleerd. Voor een meer autonome stichting zou een controlefrequentie van eenmaal per drie jaar moeten gelden. Of dat gezien de huidige controlecapaciteit van de belastingdienst een reëel streven is, is nog maar zeer de vraag. Mij lijkt het in ieder geval gewenst dat in elk geval een aangifteplicht wordt ingevoerd wanneer de samenstelling en de wijziging in vermogen en bestuur worden aangegeven. Als stichtingen en verenigingen belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting, zoals de commissie met mijn instemming voorstelt, kan de aangifteplicht er gemakkelijk in worden ingepast. Die aangifte leidt dan tot een jaarlijkse beschikking tot het al dan niet heffen van vennootschapsbelasting bij intrekking dan wel voortzetting van de rangschikking. Dat is wat anders dan een controleformulier. Opheffing van de rangschikking zou dan uitsluitend moeten leiden tot sancties bij de instelling. Dat betekent niet alleen heffing van vennootschapsbelasting over het rendement maar ook heffing van successie- en schenkingsrecht over de verkrijgingen van vermogen krachtens schenking en krachtens erfrecht. Derden die op de rangschikking zijn afgegaan dienen van de opheffing van de rangschikking geen nadeel te ondervinden. Daarmee worden dan ook de bezwaren ondervangen die de commissie heeft tegen opheffing van de rangschikking met terugwerkende kracht. Verkregen rechten bij degenen die schenken of bij testament nalaten worden daarmee gerespecteerd.

Ten aanzien van de faciliteiten voor algemeen nut beogende instellingen onderschrijf ik de vrijstelling voor de heffing van vennootschapsbelasting en de vrijstelling van verkrijgingen door de instellingen voor de heffing van successie- en schenkingsrecht. Ik heb echter aarzelingen als het gaat om de giftenaftrek in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. De eerste vraag is al of een giftenaftrek nog in het huidige inkomensbegrip past. Met de afschaffing van de aftrekbaarheid van de op loon drukkende kosten en de invoering van de vermogensrendementsheffing heeft de wetgever feitelijk afstand genomen van de benadering van de werkelijke draagkracht als grondslag voor de heffing van inkomstenbelasting. In die benadering past mijns inziens geen aftrek meer vanwege vrijwillige bijdragen aan wie dan ook, dus ook niet aan algemeen nut beogende

instellingen. Bij de giftenaftrek in de vennootschapsbelasting kun je ook vraagtekens zetten, al is het maar bij de aanwezigheid van een vrijgevigheidsbedoeling per lichaam. Ik wijs nog eens op een artikel van Van der Burg, jaren geleden, in het Weekblad voor fiscaal recht onder de pakkende titel *Sinterklaas is geen BV*. De commissie gaat er niet met zoveel woorden op in. Wel merkt zij op dat de ongelimiteerde aftrek van alle giften niet op principiële bezwaren stuit. Daarmee ben ik van harte oneens. Ik zou als belangrijkste principiële bezwaar tegen de giftenaftrek willen aanvoeren dat niet valt in te zien waarom vrijwillige bijdragen tot een belastingkorting moeten leiden. Dat valt ook niet af te leiden uit Deuteronomium 14:28-29, dat de commissie nog een keer aanhaalt en dat een rol schijnt te hebben gespeeld in 1951, toen de giftenaftrek werd ingevoerd. Voor zover u het niet paraat hebt: in Deuteronomium 14:28-29 wordt gezegd dat je één keer in de drie jaar 10% moet schenken. Of daar enige vrijwilligheid bij was, waag ik te betwijfelen. Als een aftrek dan toch moet, dan maar zo weinig mogelijk, dus een hoge drempel en een laag maximum. Dan heb ik liever een algemene tariefsverlaging. Die komt er trouwens ook niet, maar dan hebben wij in ieder geval een begin.

De commissie zelf formuleert in par. 2.11 allerlei bezwaren tegen het ondemocratische karakter van de giftenaftrek maar verbindt daar dan weer niet de consequentie aan dat de aftrek beter kan worden afgeschaft. De voorkeur van de commissie voor de belastingkorting boven een aftrekpost begrijp ik al helemaal niet. Als een gift draagkrachtverminderend werkt is het een aftrekpost en in plaats van een belastingkorting kunnen wij dan beter hebben dat er een percentage komt van de korting in de vorm van een overheidssubsidie boven elke gift. Dan houd je het buiten het inkomensbegrip en wordt ook duidelijk wat het de samenleving kost. Ik ben het overigens wel weer van harte eens met de aanbeveling van de commissie om het onderscheid tussen periodieke giften en gewone giften te laten vervallen. Ik zie er ook geen enkele rechtvaardiging voor. Ik onderschrijf ook de aanbeveling van de commissie om giften in de vorm van een schuldigerkenning eerst aftrekbaar te maken in het jaar van aflossing van de schuld, omdat het offer in de vorm van een vermogensachteruitgang eerst dan wordt gevoeld, Vanuit dat gezichtspunt verbaast het mij dan echter weer dat de commissie voor postume giften, zoals legaten, weer wel een aftrekpost verdedigt. De overledene voelt in elk geval niets meer. Het is al gek dat je een overledene belast voor inkomen – dat zou je eigenlijk bij de erfgenamen moeten doen – maar dat je nog eens een aftrekpost toelaat op het inkomen van de overledene, waarbij er helemaal geen offer is en van vrijwilligheid bij de erfgenamen in het geheel geen sprake is, verbaast mij hogelijk.

Ten slotte nog iets over de vrijwilligheid van de bijdrage. Uit de tekst van art. 6.33 van de Wet IB valt af te leiden dat ook verplichte bijdragen als gift kunnen worden aangemerkt mits daar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Dat betekent dat onder omstandigheden ook kerkelijke belastingen en contributies aftrekbaar zijn. De wetsgeschiedenis noemt als voorbeelden van aftrekbare contributies onder meer de contributies aan de Vereniging voor natuurmonumenten en aan de Nederlandse vereniging tot bescherming van dieren. Nu zal ik mijn mond houden over de korting die je krijgt als lid van de Vereniging voor natuurmonumenten als je aan bepaalde activiteiten van die vereniging deelneemt maar de vraag rijst wel, of tegenover contributies aan bijvoorbeeld sportverenigingen een directe tegenprestatie staat en of aan het lidmaatschap van de Vereniging voor belastingwetenschap wellicht een directe tegenprestatie wordt verbonden. Wat betreft de VBW zijn het waarschijnlijk de gratis geschriften. Wat denkt de commissie ten slotte van de verplichte bijdrage van leden van de Socialistische partij, die een

openbaar ambt bekleden. Is dat een periodieke uitkering? Ik zou de visie van de commissie wel eens willen horen. Er is nog voldoende om over na te denken en ik dank de commissie voor de uitdaging. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dank u wel, prof. Zwemmer. Ik verzoek nu de heer Nieuwenhuizen zich naar het spreekgestoelte te begeven.

Mr. J.H.M. Nieuwenhuizen: Voorzitter. De twee sprekers voor mij hebben het grootste deel van de onderwerpen die ik had willen behandelen al de revue laten passeren. Ik zal echter een poging doen om links en rechts toch nog wat opmerkingen te plaatsen en details toe te voegen. Het rapport gaf er in ieder geval wel aanleiding toe met zijn 200 pagina's. Ik ben eigenlijk maar weinig onderwerpen tegengekomen die niet werden behandeld. Sterker nog, volgens mij is geen enkele vraag onbeantwoord gebleven.

Ik sta hier omdat de commissie mij als medewerker van de belastingdienst had gevraagd eens vanuit de belastingdienst een visie op de algemeen nut beogende instelling en het rapport te geven. Nu doet zich de omstandigheid voor dat ik in september iemand aan de lijn had en kon melden dat ik was overgestapt naar Price Waterhouse Coopers in Eindhoven. Achteraf realiseerde ik mij dat dat wel gemakkelijk was, aangezien ik daardoor met een andere houding hier kon staan en met wat meer emotie in deze zaak kon spreken en wat meer kon loskomen van mijn verleden bij de belastingdienst. Waarom vind ik het van belang met meer emotie te kunnen spreken? Ik ken de mensen die dit werk bij de belastingdienst doen heel goed en ik weet dat zij met volle overtuiging, inzet, betrokkenheid en integriteit hun werk doen. Daarvan wil ik iets laten doorklinken in mijn verhaal.

Toen ik met de voorbereiding van dit betoog bezig was, nam ik mij voor niet te spreken over wetgeving en beleid, aangezien dat te politiek is voor iemand van de belastingdienst. Ik wilde met name spreken over de uitvoeringsaspecten. Dat was een deel van mijn keuze voor de onderwerpen. Ik zal dan ook spreken over het toezichtsgedeelte van de anbi en over de invulling van het 50%-criterium. Ik stel dus met nadruk dat ik niet namens de belastingdienst spreek. Ik spreek louter vanuit de betrokkenheid van de belastingdienst bij deze materie. Omdat ik hier niet namens de belastingdienst spreek heb ik ook nog een onderwerp gepakt dat ik persoonlijk heel erg leuk vind, namelijk de verhouding tussen het ideële en het commerciële dat je bij anbi's ziet.

Ik zal eerst spreken over de belastingdienst als toezichthouder en handhaver van de wet. De commissie pleit voor een stukje zelfregulering en verwijst onder meer naar de CBF-toets. Ik ben groot voorstander van zelfregulering. De commissie wijst er in dit verband ook op dat € 465 mln. aan belastinguitgaven naar de anbi's gaat. Zij vindt dan ook dat er een stevig toezicht op moet zijn. In haar visie moeten instellingen om de drie of de vijf jaar worden beoordeeld. Ten slotte wijst zij erop dat de status ook met terugwerkende kracht kan worden verleend. Ik heb eigenlijk twee bezwaren tegen dat verhaal. Het eerste betreft de controlefrequentie. Naar mijn idee is die niet nodig en ook niet mogelijk. Het tweede bezwaar betreft de rechtszekerheid van de burger.

De belastingdienst maakt een lastige periode door. In de NRC van de afgelopen dagen is dat nog eens duidelijk naar voren gekomen. Ik wil niet verhelen dat het mij als iemand die er in het verleden met veel plezier heeft gewerkt pijn doet. De burger stelt hoge eisen aan de overheid. Hij vraagt efficiency van de overheid, die dan ook nog moet afslanken. De belastingdienst heeft de afgelopen jaren bijvoorbeeld 10% van zijn personeel ingeleverd. Tegenover een forse toename van taken staat inkrimping van personeel. Een organisatie als deze moet dan keuzen doen. Waarom zou de belastingdienst de anbi's eenmaal per drie jaar moeten

controleren terwijl die toch niet zo bijzonder zijn! Wat is er bij een algemeen nut beogende instelling, waar je beoordeelt of er fiscale faciliteiten moeten worden verleend, anders dan bij een onderneming waar je nagaat of het juiste bedrag aan belastingen is afgedragen. In mijn beleving moet het toezicht op anbi's passen in het normale toezichtspalet dat de belastingdienst hanteert. Dat betekent dat je verschil maakt tussen de situaties waarin het risicovol is en de situaties waarin het dat niet is. De belastingdienst is geëquipeerd om dat soort risico's in te schatten.

Ik sluit mij aan bij het voorstel inzake zelfregulering. Dat is de categorie waarbij je wat minder toezicht behoeft uit te oefenen. Uitgangspunt voor zelfregulering is horizontaal toezicht. Horizontaal toezicht is dat je meer vertrouwen geeft aan de burger en ook grotere verantwoordelijkheid bij hem neerlegt. Het voordeel daarvan is natuurlijk dat het voor de belastingdienst de keuzen in het toezicht vereenvoudigt. Het is jammer om te zien dat in de wijzigingen die per 1 januari van kracht worden niet op de een of andere manier is gereguleerd dat het horizontale toezicht wordt bevorderd. Er wordt verwezen naar CBF-normen en naar het feit dat de staatssecretaris in een openbaar debat heeft aangegeven dat hij daar toch naartoe wil kruipen maar verder gaat het niet. Ik ben het met de commissie eens dat je duidelijk moet neerleggen wat je criteria zijn. Dat zal ongetwijfeld moeilijk zijn maar daarin moet je ook keuzen doen. In deze branche gaat weinig mis. Ik heb 18 jaar bij de belastingdienst gewerkt en als er van misbruik bij de algemeen nut beogende instellingen sprake was geweest, had ik het waarschijnlijk wel gezien. Ik ben in mijn leven ooit één geval tegengekomen. In deze branche kun je volgens mij heel goed afspraken met elkaar maken over de manier waarop je met elkaar omgaat, de manier waarop je het toezicht vorm geeft en de criteria waaraan zo'n anbi moet voldoen. Ik vind het dus een gemiste kans dat er geen nadrukkelijke richtlijnen zijn gesteld. De branche zou er recht op hebben gehad. Over de vraag hoe de criteria moeten luiden, kun je verder met elkaar praten.

Ik kom vervolgens te spreken over de rechtszekerheid voor de burger die aftrek heeft gehad voor zijn giften. De commissie zegt terecht dat de rangschikking een bepaalde mate van zekerheid geeft. Zij constateert vervolgens ook dat de inspecteur niet zo maar kan terugkomen van een rangschikking die hij in het verleden heeft toegestaan, met name niet als er niet een wezenlijke wijziging van activiteiten is. De commissie constateert voorts dat je als anbi ook tussentijds een wijziging kunt aangeven en vervolgens de vraag kunt stellen of je nog steeds gerangschikt bent. Naar mijn mening dient met name de persoon die giftenaftrek heeft genoten te worden beschermd. Dat betekent in mijn visie dat de rangschikking voor hem leidend mag en moet zijn. Hij moet erop kunnen vertrouwen. Hij is immers afhankelijk van de zorgvuldigheid van de anbi. Is er rangschikking – de status van die rangschikking interesseert mij dan niet; mijns inziens zou het echter een beschikking moeten zijn – dan mag je aftrek plagen voor de giften die je doet.

De commissie gaat daarin mee maar wil wel onderscheid maken tussen kleine en grote schenkingen. Wat de laatste betreft gaat het dan vooral om mensen die betrokken zijn bij de anbi, zoals bestuurders en oprichters. Voor de laatste categorie zou er volgens de commissie een navorderingsmogelijkheid moeten zijn. Ik denk dat wij dan de verantwoordelijkheid bij de verkeerde persoon neerleggen. Wellicht zijn de bestuurder en degene die de schenkingen doet verenigd in één persoon maar in mijn beleving moet je dan degene straffen die verantwoordelijk is voor het gedrag, de bestuurder of degene binnen de anbi een functie als raad van toezicht of iets dergelijks uitoefent. De commissie spreekt, behalve van het terughalen van het schenkingsrecht, ook van het opleggen van een strafheffing. Het lijkt mij terecht dat

je een strafheffing oplegt. In mijn beleving zou de strafheffing een compensatie moeten zijn voor de lijfrenteaf trek en de giftenaf trek die hebben plaatsgevonden in de periode waarin je als bestuurder van de instelling niet zorgvuldig bent geweest en er niet voor hebt gezorgd dat de instelling algemeen nuttig is gebleven. In mijn visie betekent dit dat de strafheffing niet alleen betrekking heeft op de aansprakelijkheid van de instelling als zodanig maar ook op die van de bestuurder. Dan leg je de verantwoordelijkheid neer waar zij hoort. Het maakt niet uit of dat toevallig ook de persoon is die de aftrek heeft gepleegd. De bestuurder is als persoon verantwoordelijk. Mijns inziens creëer je daarmee ook een stukje zelfregulering, een stukje horizontaal toezicht. Je legt de verantwoordelijkheid bij de mensen die deze moeten dragen.

Vervolgens sta ik stil bij de toetsingscriteria voor het 50%-criterium. Anbi-faciliteiten zijn legio: giften aftrekbaar, vrij van schenkingsrecht, geen vennootschapsbelasting en de uitgaven zijn vrij van schenkingsrecht als zij nagenoeg geheel het algemeen nut ten goede komen. Je ziet een opmerkelijk verschil tussen de activiteitentoets – wat de instelling doet moet voor ten minste 50% het algemeen nut beogen – en de toets van de uitkeringen, die voor ten minste 90% het algemeen nut moeten beogen. De commissie pleit ervoor, mijns inziens terecht, om beide op 90% te brengen. Omringende landen hanteren ook dergelijke zware eisen en de commissie acht het onwenselijk dat faciliteiten worden gegeven aan instellingen die voor 50% of iets minder private belangen mogen dienen. Ik vind het heel jammer dat hier geen handvatten voor de praktijk zijn gegeven. Er is een arrest uit 1994 waarbij het 90%-criterium werd vervangen door het 50%-criterium. Toen is de ellende eigenlijk begonnen. In de praktijk zie je dat het heel lastig is om te toetsen of het 50% is. Het 90%-criterium was gemakkelijker te toetsen. Dat moet geen doorslaggevend argument zijn maar er zijn meer argumenten om voor het 90%-criterium te kiezen. In de praktijk wordt dan een mengpercentage van activiteiten, tijdsbesteding en besteding als zodanig gehanteerd. Er moet een duidelijk criterium zijn. Het moet voor een anbi gewoon duidelijk zijn wat de criteria zijn waaraan zij moet voldoen. Een 50%-criterium in allerlei mengverhoudingen is veel te lastig. Voor een grote instelling zijn de risico's in mijn beleving onaanvaardbaar. Gelukkig is er overleg mogelijk met de belastingdienst. Ga je tijdig met de belastingdienst in overleg dan is het allemaal wel op te lossen. Dat is een praktische oplossing. Zet je per 1 januari 2008 het regime steviger neer dan moet je de praktijk op dat punt ook handvatten geven. Ik herhaal dat het een branche is waarin je heel goed met elkaar kunt samenwerken.

Volgens mij is het ook mogelijk het beter te regelen. Wij komen dan op de vraag hoe je die 50% moet toetsen en wat het criterium moet zijn: de activiteiten, de tijdsbesteding of de bestedingen als zodanig. Ik pleit ervoor de bestedingen als zodanig als criterium te nemen. Het is eenvoudig en de faciliteiten sluiten aan bij geldstromen. Je koppelt het dus ook wat gemakkelijker aan de bestedingen. Het is mijns inziens ook niet zo erg om bij de bestedingen aan te knopen. Als je een ruime causaliteitstoets hebt voor de activiteiten- en de tijdsbestedingstoets, dus een criterium waarbij je zegt dat alle activiteiten die direct of indirect ten goede komen aan algemeen nuttige zaken vallen onder de activiteiten die algemeen nuttig zijn voor zover de stichting die verricht, kruip je al heel dicht aan tegen het 90%-bestedingscriterium. Met zo'n helder bestedingscriterium zullen de anbi's mijns inziens algemeen nuttig blijven.

Het volgende onderwerp, dat mij heel erg boeit, is eigenlijk een vervolg op de besteding. De commissie vraagt zich af waarom een anbi geen commerciële

activiteiten zou mogen verrichten. Volgens haar zou het moeten kunnen als het geld dat daarmee wordt gegenereerd maar ten algemenen nutte wordt besteed. Als het eruit gaat behoort daar dus de toets te liggen. Ik vraag mij af of dat wel juist is. Daarvoor moeten wij ons afvragen wat de besteding is, wat de toets van 90% op de uitgave is. Wat is eigenlijk een uitgave? Is het alleen maar een echte uitgave of is een investering ook een uitgave? Het is in ieder geval een besteding. Het kopen van aandelen met het oog op het vormen van een belegging die inkomsten genereert waarmee ik uiteindelijk een algemeen nuttig doel kan ondersteunen, is toch in wezen ook een besteding! Het is een andersoortige besteding dan een bedrag dat je echt wegschenkt of aan een activiteit ten algemenen nutte besteedt maar het is ook een besteding. Geldt de 90%-toets alleen voor het geld dat er definitief uitgaat of geldt hij ook bij een besteding in de vorm van een investering? Als je er op die manier naar kijkt kun je jezelf ook afvragen of je commerciële activiteiten kunt bedrijven in algemeen nut beogende instellingen. Een besteding kan ook inhouden dat je investeert in een onderneming. De commissie zegt ook dat dat moet kunnen, zolang het geld maar ten algemenen nutte wordt besteed. Stel je echter kapitaal ter beschikking aan een onderneming, dan moet je maar afwachten of je dat geld ooit terugkrijgt. Heb je een besteding gedaan als je het geld niet terugkrijgt? Mag je als anbi in ondernemingen je geld steken met als bedoeling dat de rendementen ten algemenen nutte worden besteed? Het probleem is dat wij helemaal niet weten of die rendementen er uitkomen. Je loopt daarmee risico. Zoals prof. Zwemmer ook al zei gaat het niet samen. Ik weet niet of het samen kan gaan maar voor mij is de vraag of je die twee kunt combineren. Je loopt namelijk het risico dat je je geld kwijt bent. Het gaat niet om zuivere beleggingen maar om investeringen in ondernemingen, betrokkenheid bij actieve ondernemingen. Moltmaker heeft in BNB 86/103 een aantal situaties onderscheiden waarin zich de mengvorm van commerciële en ideële activiteiten voordoet. Hij gaat er daarbij mijns inziens impliciet van uit dat investeren niet besteden is. Als je dan verlies lijdt op zo'n activiteit moet de ideële doelstelling volgens hem zodanig zijn dat je je er direct uit terugtrekt. Ik blijf echter twijfelen. Gelden die in een onderneming worden geïnvesteerd zijn geen gelden die aan een ideële doelstelling zijn gespendeerd. Zij zitten in een onderneming en je loopt er risico mee. Moeten wij dan op termijn gaan toetsen? Moeten wij zeggen dat het goed is als je er op termijn tenminste rendement uit kunt halen? Kun je als criterium hanteren dat het mag als er ooit positieve inkomsten zijn te verwachten? Ik vind dat gevaarlijk. Waar moet je de grens leggen en wanneer moeten die gelden er dan uitkomen? Er rijzen bij mij allerhande vragen.

Ik heb ook nog een vraag over uitbreidingsinvesteringen. Stel je hebt verlies geleden maar het is een rendabele onderneming en je moet nog wat extra kapitaal storten. Kan dat dan en, zo ja, hoelang? Wil je een combinatie van ideëel en commercieel accepteren dan moet je volgens mij een aantal stappen maken.

De situatie wordt nog complexer als wij het social venturing verhaal erbij halen. Daarbij zien wij niet dat er aan de beleggings/investeringskant geld in een onderneming wordt gestoken. Je ziet dan dat er aan de uitkeringenkant gelden ter beschikking worden gesteld aan commerciële ondernemingen. Social venturing is de situatie waarbij je enerzijds een algemeen doel probeert na te streven maar anderzijds ook vraagt van de onderneming waaraan je het geld besteedt dat zij uiteindelijk op eigen benen kan staan. Je wilt dus twee doelen realiseren. Je ziet het in de vorm van softe financiering, leningen met lage rentes of kapitaalstortingen waarbij je aangeeft dat je het geld wel een keer terugziet. Microkredieten zijn er een voorbeeld van. Je ziet dan niet dat er aan je activakant investeringen worden

gedaan. Er worden aan de outputkant investeringen gedaan omdat je gelden verstrekt, zij het met de bedoeling dat zij uiteindelijk weer terugkomen. Daar wordt de situatie nog complexer en lopen het commerciële en het ideële helemaal door elkaar heen. Je moet maar afwachten of het geld terugkomt. Moet je dan gaan splitsen in de prestatie? Stel je hebt een lening verstrekt met een lage rente. Moet je die gaan splitsen in het zakelijke deel en het niet-zakelijke deel? Is het niet-zakelijke deel dan een algemeen nuttige besteding? Hoe lang mag het zakelijke deel dan doorlopen?

Wil je de commerciële activiteiten combineren met ideële dan moet je mijns inziens drie stappen door. De eerste is dat je onderscheid kunt maken tussen beleggen en investeren en dus kunt accepteren dat investeren mogelijk is. In de tweede plaats moet je het ondernemersrisico, de normale bedrijfsuitoefening zoals een onderneming die kent, accepteren als onderdeel van algemeen nuttige activiteiten: het geld moet er te zijner tijd een keer uitkomen. Dat moet je wel willen als je dit wilt combineren met ideële doelstellingen. Ten slotte moet je bij de social venturing-situatie accepteren dat je de prestatie bijvoorbeeld splitst. Eerlijk gezegd ben ik zover nog niet.

Ik heb wel heel veel vragen opgeworpen maar ik troost mij met de gedachte dat ik ook het begin van een aantal antwoorden heb gegeven. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Het woord is nu aan de commissie. Daarna kunt u deelnemen aan het vrije debat maar ook vragen stellen aan de uitgenodigde debaters. Ik hoop dat u van die gelegenheid gebruik zult maken.

Beantwoording van de debaters

Prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken: Mijnheer de Voorzitter. Uit de drie bijdragen hebben wij ongeveer 10 punten gedestilleerd. Wij zullen daar om de beurt op ingaan. Ik zal het spits afbijten.

De commissie blijft van mening dat het toezicht de zwakke stee van het hele systeem is. De heer Nieuwenhuizen heeft in 18 jaar één keer misbruik meegemaakt maar de heer Bosma zegt dat de verleiding tot het maken van misbruik toch wel wordt erkend. Gelet op het feit dat er absolute belastingvrijdom is voor dat soort instellingen en er bovendien € 450 mln. mee is gemoeid achten wij controle onontbeerlijk. Om misverstanden te voorkomen breng ik wel nadrukkelijk naar voren dat wij geen moment hebben getwijfeld aan de integriteit of de inzet van de medewerkers van de belastingdienst. Wij hebben ons echter wel afgevraagd of er voldoende menskracht beschikbaar is. Thans is dat volgens mij 12 f.t.e. Gelet daarop vragen wij ons af of de regelgeving uitvoerbaar is. Dat is evenwel een beleidskeuze. Wij begrijpen dat er keuzen moeten worden gedaan. Zet je dat hele beschikkingencircus op poten en verandert er verder niets, dan rijst wel de vraag wat de toegevoegde waarde ervan is. Er zou alleen sprake zijn van toegevoegde waarde als de intrekking van beschikkingen met terugwerkende kracht zou vervallen.

Mevrouw mr. E.E. Mariani: De commissie is het van harte eens met de heer Nieuwenhuizen en de heer Zwemmer dat de schenker moet kunnen vertrouwen op de rangschikking. Onder het nieuwe anbi-regime zal de belastingdienst een lijst publiceren van iedereen die een beschikking heeft ontvangen. De donateur die schenkt aan een instelling die een beschikking heeft ontvangen moet ervan kunnen uitgaan dat alles in orde is met de organisatie. Als het onverhoopt niet het geval is moet het risico voor de instelling zijn en niet voor dat van de donateur.

Wat de terugwerkende kracht betreft is de vraag hoe deze zich verhoudt met de rechtszekerheid. Als de instelling nooit is gecontroleerd en de inspecteur blind op het inschrijvingsformulier is afgegaan komt de vraag op, wanneer er achteraf iets mis blijkt te zijn, wat de gevolgen zijn van de intrekking. De commissie is van mening dat de schenker daarvan niet de dupe mag worden. Gezien de wettelijke vormgeving zijn wij er echter niet zo zeker van dat het niet zal gebeuren. Uiteraard is het anders wanneer de donateur onder één hoedje speelt met een malafide organisatie. Wij zijn dan ook geen voorstander van intrekking met terugwerkende kracht. Wij zouden wel graag een strafheffing zien die bij de instelling plaatsvindt wanneer zij niet meer aan de voorwaarden voldoet. Wij willen dan niet via het systeem van navordering de gemiste belasting alsnog innen, omdat dit met zich brengt dat alleen kan worden nagevorderd over schenkingen en legaten die zijn verkregen tijdens de periode dat de instelling feitelijk niet meer als anbi kwalificeerde. Wij denken dat niet nagevorderd kan worden over giften en legaten die tijdens de anbi-status zijn ingebracht maar ook nog steeds niet zijn uitgegeven. Bij statusverlies zouden wij voorstander zijn van heffing ineens over de vermogenstoename tijdens de anbi-periode, dus ook over het vermogen dat is ingebracht toen de instelling nog wel terecht de anbi-status had maar dat nog niet is benut.

De heer Nieuwenhuizen ging ook in op de strafheffing en de medeaansprakelijkheid van de bestuurder. In de VS is het gebruikelijk dat malafide bestuurders door een behoorlijke heffing worden getroffen. In ons geschrift hebben wij dat ook opgenomen. Wij denken dat voor malafide bestuurders een strafheffing zeker op haar plaats is.

Het derde punt gaat over de causaliteitstoets die de heer Nieuwenhuizen voorstelde. Hij zei dat 90% gemakkelijker was te toetsen en dat de teruggang naar 50% lastig was. De commissie heeft dat niet overwogen toen zij 90% voorstelde. Wel is het duidelijk dat wij op principiële gronden denken dat het algemeen nut zou moeten worden gestimuleerd. De situatie waarin een vermogensfonds tevens studiebeurzen voor familieleden uitkeert lijkt ons niet erg algemeen nuttig. De faciliteiten zouden echt alleen van toepassing moeten zijn als een stichting nagenoeg volledig – wij behoeven niet op alle slakken zout te leggen – een algemeen nut nastreeft. Alle activiteiten die je naast een instelling verricht moeten direct of indirect in het teken staan van het goede doel.. Wij menen als commissie dat in beginsel geen activiteiten moeten worden verricht die het particuliere belang beogen.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Het volgende punt waar zowel Zwemmer als Nieuwenhuizen bedenkingen bij had was ons standpunt dat een anbi een onderneming moet kunnen drijven en naar winst moet kunnen streven. Wij zijn van mening dat zolang die winst maar wordt bestemd voor het goede doel er tegen zo'n winststreven eigenlijk niet zoveel bezwaar is, waarbij wij nadrukkelijk opmerken dat die winst natuurlijk wel gewoon met vennootschapsbelasting is belast. Wij zien alleen niet in waarom zo'n winststreven nu een probleem zou zijn voor de giftenaftrek en de vrijstelling van schenkingsrecht. Zwemmer maakt ook niet duidelijk waarom dat winststreven de anbi-status dan in de weg zou kunnen staan. In het buitenland heeft men er ook niet veel problemen mee, zolang de winst maar wordt aangewend voor het goede doel. Je kunt ook een vergelijking maken met een IB-ondernemer. Schenkt hij zijn hele winst door middel van een periodieke gift weg, dan betaalt hij per saldo geen belasting, wat naar ons idee de anbi wel zou moeten doen over de winst. De anbi kan die winst dan vrijgesteld van schenkingsrecht ontvangen. Hetzelfde geldt als een bv op grond van een schriftelijke overeenkomst verplicht is al

haar winst weg te schenken aan een anbi. Op grond van art. 9, eerste lid, onderdeel a. kan die bv de uitkering ook ten laste van de winst brengen. Waarom mag de IB-ondernemer, de bv, die activiteiten wel verrichten zonder dat het problemen oplevert voor de faciliteiten, zelfs een extra aftrekpost oplevert, terwijl de anbi zelf die activiteiten niet mag verrichten!

De heer Nieuwenhuizen merkt op dat zolang de gelden zich in de onderneming bevinden ze niet worden aangewend voor het goede doel. Bij de vermogensfondsen is dat natuurlijk niet anders. Stel, een vermogensfonds heeft een vast stamkapitaal waarvan is vastgelegd dat alleen de revenuen mogen worden aangewend voor het goede doel. De bestedingstoets stelt in feite de begrenzing aan wat je aan vermogen in je anbi mag hebben zitten. Wij hebben de vraag opgeworpen of je als anbi verplicht alleen maar in staatsobligaties mag beleggen. Maakt het nu wat uit hoe het stamkapitaal wordt aangewend en hoe je je revenuen krijgt?

Ook is de vraag gesteld wat het onderscheid is tussen uitgaven en investeringen. Volgens ons wordt in Nederland een te traditionele visie op het goede doel gehanteerd. Een goed doel moet in die visie vooral geld weggeven. Heel wat goede doelen zijn echter al een stuk verder. Zij zijn ook niet meer alleen bezig met zo maar geld weggeven maar ook met wat ze in Amerika program related investments noemen en in Engeland social investments. Het zijn investeringen die volledig zijn gerelateerd aan het goede doel. Het zijn geen investeringen die je doet om financieel rendement te krijgen, zoals bij staatsobligaties, maar investeringen die je doet om je doelstelling te bereiken. Bij microkredieten is de doelstelling bijvoorbeeld om mensen microkredieten te geven teneinde hen niet in een afhankelijkheidspositie te brengen. De instellingen geven geen zak meel maar de middelen om verder te komen. In Engeland en de Verenigde Staten heeft men in de wet vastgelegd dat zulke investeringen op dezelfde manier voor de vermogenstoets meetellen als bestedingen en giften. Dat sluit veel meer aan bij de veranderingen die je ziet in wat goede doelen doen.

Prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken: Het verheugt ons zeer dat prof. Zwemmer onze suggestie onderschrijft dat er meer duidelijkheid moet komen over wat onder algemeen nut valt en dat daaronder zeker dorpshuizen, muziekkorpsen en amateursportverenigingen behoren te vallen. De vraag wat algemeen nut is heeft ontzettend veel discussie binnen onze commissie opgeroepen. Wij zijn er een hele tijd mee bezig geweest, tot wij er achterkwamen dat wij geen stap opschoten. Het is toch vrij subjectief. Er zijn geen duidelijke criteria. Er is natuurlijk wel wat jurisprudentie maar die is heel casuïstisch en niet consistent en biedt weinig houvast. Ik kan het niet nalaten hier even het NAC-arrest te noemen. Zwemmer zegt dat een professionele voetbalclub een bedrijf is en niet algemeen nuttig. Met zijn arrest is de Hoge Raad wel tegemoetgekomen aan het rechtsgevoel maar de argumentatie deugt naar mijn mening niet. Die argumentatie is dat NAC zijn eigen doelstelling nastreeft. Dat doet natuurlijk elke instelling! Als zij niet haar eigen doelstelling nastreeft, is zij bezig met iets wat niet mag. Wij denken dat het goed is dat de wetgever hier het voortouw neemt. De heer Bosma is er een beetje huiverig voor maar wij zien niet in dat elke instelling goedkeuring moet vragen aan de Kamer om als anbi te worden aangemerkt. Wij vinden het wel van belang dat de wetgever in ieder geval categorieën aanwijst die als anbi kunnen worden aangemerkt. Mij is net een uitspraak van de rechtbank Haarlam in handen gedrukt volgens welke een carnavalsvereniging niet algemeen nuttig is. Volgens het Hof Den Bosch is een

carnavalsvereniging wel algemeen nuttig. Het kan aan de regio liggen! Wij zijn natuurlijk niet blij met dat soort zaken.

Om misverstanden te voorkomen wijs ik erop dat wij categorieën voorstellen en niet een limitatieve opsomming. Het is niet zo dat de wetgever vervolgens een opsomming maakt en dat daarmee de kous af is. Natuurlijk moet er voor een rechter ruimte blijven om over niet voorziene gevallen een eigen oordeel te geven. Een rechter heeft echter meer houvast als de wetgever daarin de keuzen doet. Op wetenschappelijk terrein valt in ieder geval weinig te zeggen over het begrip algemeen belang.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Over de politieke partijen hebben wij ook heel erg gediscussieerd, zij het in iets andere zin dan prof. Zwemmer bedoelde. Nederland is ongeveer het enige land waar politieke partijen als algemeen nuttig worden aangemerkt. In alle andere landen is wettelijk vastgelegd dat een politieke partij gewoon geen anbi is. In lijn met Zwemmer vinden wij als commissie toch dat politieke partijen als anbi moeten kunnen worden aangemerkt, mits zij aan precies dezelfde eisen voldoen als alle andere anbi's. Op dit moment geldt op grond van een resolutie uit 1954 van de toenmalige staatssecretaris van Financiën dat iets wat een politieke partij is algemeen nuttig is. Op grond van het vertrouwensbeginsel kun je dan altijd als anbi kwalificeren. Daarmee hebben wij wel problemen, omdat wij niet inzien waarom een politieke partij anders zou moeten worden behandeld dan iedere andere anbi. Ik vergelijk het even met de Scientology Kerk. Die zei: wij zijn kerk, dus zijn wij algemeen nuttig. Toen zei de Hoge Raad dat de wet met "kerk" alleen maar een voorbeeld geeft. Bij een politieke partij zou je op grond van het vertrouwensbeginsel echter kunnen stellen dat zij altijd als anbi wordt gekwalificeerd. Wij vinden bijvoorbeeld dat politieke partijen die discrimineren doordat zij vrouwen weren of selecteren op uiterlijke kenmerken daarmee niet in aanmerking komen voor kwalificatie als anbi. Dat wil niet zeggen dat wij die politieke partijen willen verbieden. Dat is helemaal geen fiscale vraag; als fiscalisten hebben wij daarover niets zinnigs te melden. Wij zeggen alleen: waarom zou je zulke partijen met overheidsgeld stimuleren. De rechter heeft het in ieder geval gekund voor zover het directe subsidies betref. De rechter heeft namelijk bepaald dat de SGP vanwege het feit dat vrouwen in die partij geen politieke functies mogen bekleden in strijd handelde met de Grondwet en daarom geen rechtstreekse subsidies mocht krijgen. Wij zien echter niet goed het verschil tussen een rechterlijk oordeel over een directe subsidie en een rechterlijk oordeel over een belastingsubsidie.

Prof.mr.dr.J.L.M.Gribnau: Zwemmer vraagt zich ook af of de giftenaftrek nog wel in het huidige inkomensbegrip past.. Hij wijst dan speciaal op het vervallen van de aftrekbaarheid van de zogenaamde beroepskosten en de invoering van de vermogensrendementsheffing, twee buitengewoon principiële punten. Ik zou toch een scheiding willen aanbrenge, omdat ik denk dat het om appels en peren gaat. Bij de afschaffing van de aftrekbaarheid van de beroepskosten zitten wij in de bronnentheorie. Dat is een helder verhaal. De giftenaftrek is evenwel niet gebaseerd op de bronnentheorie. Bij die theorie gaat het om op het loon drukkende lasten. Bij de giftenaftrek evenwel gaat het om stimulering van een bepaalde inkomensbesteding. Het zijn derhalve twee verschillende verhalen.

Een ander argument is box 3. Dat is natuurlijk terecht. Er zit achter dat de invoering van box 3 een moeilijk, misschien zelfs helemaal niet, te rechtvaardigen inbreuk is op het beginsel van de draagkracht dat ons allen zo dierbaar is maar de

grondslag is voor de heffing van de IB. De wetgever heeft andere beginselen ten onrechte zwaarder laten wegen maar dat betekent onzes inziens heel duidelijk niet dat het draagkrachtbeginsel als normatief, als ethisch fundament van de IB daarmee van tafel zou zijn geveegd. Het draagkrachtbeginsel blijft onverminderd van kracht, ook al maakt de wetgever er een misschien wel een ontoelaatbare inbreuk op. Voor de liefhebbers van Paul Scholten: het gaat over een direct evident beginsel dat ten grondslag ligt aan de IB.

Zwemmer wil ook op een ander punt een frisse wind laten waaien. De heer Bosma heeft ons al een plaatje laten zien van een windmolenpark. Je zou Zwemmer kunnen vergelijken met windmolens: hij is de man van het boek en niet van het licht. Als je het over windmolens hebt is natuurlijk altijd de vraag wie Don Quichotte is en wie Sancho Panza, die misschien nog wel belangrijker is dan Don Quichotte. Zwemmer maakt bezwaar tegen de voorkeur van de commissie voor een belastingkorting boven een aftrekpost. Zijn redenering is eigenlijk: als een gift draagkrachtverminderend werkt moet het een aftrekpost zijn; als een gift niet draagkrachtverminderend werkt is een belastingkorting niet terecht. Het is van tweeën een: is er draagkrachtrelevantie dan geldt de fiscaliteit voor de volle 100%, is er geen draagkrachtrelevantie dan moet het uit de fiscaliteit. Het is een mooie rechttoe-rechtaanredenering maar het is ook een alles-of-niets-denken dat zich niet verdraagt met denken in termen van beginselen die in het spel zijn. Het draagkrachtbeginsel is weliswaar de morele kern van de IB maar het geldt niet absoluut. Het is niet overal en altijd het enige beginsel dat absolute voorrang zou hebben. Er zijn namelijk andere beginselen die de werking van het draagkrachtbeginsel kunnen beperken. Dat kan het beginsel van democratie zijn, dat zich in twee gedaanten kan voordoen, in de eerste plaats in de zin van indirecte democratie, waarbij ik erop doel dat de volksvertegenwoordiging bepaalt welke maatschappelijke belangen van overheidswege worden behartigd. Deze maatschappelijke belangen worden dan tot door de overheid te behartigen algemeen belang verheven. Op dat stukje democratie hebben alle burgers evenveel invloed, aangezien bij verkiezingen one man, one vote geldt. Bij verkiezingen is iedereen gelijk, onafhankelijk van zijn inkomen of wat dan ook.

Daarnaast is er nog een ander element, en dan komen wij bij het eigenlijk bij het punt van de civil society van de heer Bosma. Het democratiebeginsel kan evenzeer opgevat worden in de zin van directe democratie, waarbij burgers-donoren rechtstreeks maatschappelijke belangen behartigen. Zij doen het niet via de band van de overheid maar rechtstreeks. Hier geldt echter niet de gelijkheid van one man, one vote maar: hoe meer giften je geeft, hoe meer invloed je hebt. Dat betekent dat rijke donoren onevenredig veel invloed hebben en daarmee als het ware de democratische prioritering via de wetgever zouden kunnen omzeilen. Je zou kunnen spreken van een privatisering van de behartiging van het algemeen belang. Je kunt dus drie beginselen onderscheiden: indirecte democratie, directe democratie en het draagkrachtbeginsel. Wij hebben geprobeerd alle drie de beginselen recht te doen. De commissie waardeert heel expliciet de maatschappelijke betrokkenheid, de civil society, en ziet giften daarom als een soort van indirecte belastingbetaling, reden waarom deze haars inziens in de fiscaliteit moeten blijven. Met de keuze voor een belastingkorting heeft de commissie de unequal bargaining power van de donateurs wel willen verdisconteren. De door Zwemmer voorgestane regeling, waarbij er een percentage van de belastingkorting komt in de vorm van een overheidssubsidie boven elke gift, gooit het element van de draagkrachtvermindering helemaal over boord. Dat gaat ons net te ver.

Nu is Zwemmer niet gemakkelijk te vangen, want hij heeft ook nog een additioneel argument, dat wellicht iets minder principieel is. Hij zegt namelijk dat wij de giften en het hele anbi-gebeuren dan ook buiten het inkomensbegrip houden, waardoor ook duidelijker wordt wat het de samenleving kost. Dat is natuurlijk ook een belangrijk element maar onzes inziens kan de belastingdienst gewoon registreren wat het totaal aan verleende belastingkortingen is over de in het huidige systeem in aftrek gebrachte giften en weet je wat aan deze belastinguitgaven besteed is, zodat je het in de miljoenennota kunt verwerken.

Mr.drs.L.Dijk: Ik neem punt 8 voor mijn rekening, dat handelt over de aftrekbaarheid van de gift die bij testament aan een anbi wordt gedaan, waarover prof. Zwemmer heeft gesproken. De commissie is zich ervan bewust dat dit enige ruimdenkendheid vereist. Hoe kun je immers nog iets in aftrek brengen als je er niet meer bent! Het komt ons echter wenselijk voor ook die giften – wij hebben het over legaten – aftrekbaar te doen zijn van het inkomen. Een gift tijdens leven gedaan is voor een anbi vrij van schenkingsrecht en tegelijk ook aftrekbaar voor de doneur. Als deze gift bij testament wordt gedaan, vervalt het IB-voordeel. Daardoor worden giften gedaan bij leven meer gestimuleerd. Wij zien geen reden waarom vrijgevigheid tijdens leven fiscaal beloond moet worden en vrijgevigheid bij overlijden niet. Tot slot zoeken belastingplichtigen dan naar oplossingen die worden goedgekeurd door de fiscus, zoals het initiatief van Con Sensus (Charitas). Het komt de commissie dan ook juister voor om dit wettelijk te regelen.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Een ander belangrijk punt, dat ook door Zwemmer werd ingebracht, is de vrijwilligheid van de bijdrage. Daarbij gaf hij zeer aansprekende contributievoorbelden. Wij zijn sowieso van mening dat een contributie geen gift is omdat er een tegenprestatie tegenover staat. Een lid van Natuurmonumenten krijgt een tijdschrift en gratis toegang tot de wandelpaden en een lid van de tennisclub mag gaan tennissen. Daarmee zit je ook buiten het civielrechtelijke schenkingsbegrip, dat een verarming vereist bij de gever en een verrijking bij de ontvanger. Naar onze mening is daarvan bij contributie geen sprake. Daarom, en dat is wel in lijn met de opvatting van Zwemmer, zien wij ook niet zo'n probleem in het als anbi aanmerken van een sportvereniging. Wij kunnen ons voorstellen dat men dan vreest dat al die contributies als gift worden afgetrokken. Dat kan echter niet omdat contributie geen gift is. Wij zien dat probleem daarom niet zo. Pas als je een bijdrage geeft die een normale contributie overstijgt kan er naar onze mening sprake zijn van een gift. Zolang er iets tegenover staat is het geen gift.

De verplichte loonafdracht bij de SP vergelijken wij eigenlijk een beetje met de bijdragen die kerkleden in Nederland aan de Actie Kerkbalans geven. Dat is geen kerkelijke belasting zoals in Duitsland, een verplichte afdracht, een percentage van het bedrag aan belasting dat men betaalt. Als kerklid word je wel geacht bij te dragen aan Kerkbalans. Wij zien er niet zo'n probleem in om de verplichte loonafdracht bij de SP als gift aan te merken. Anders rijst de vraag of de morele gedwongenheid bij de Actie Kerkbalans en bij de SP iets is wat de aftrek weerhoudt.

Prof.dr.J.W.Zwemmer: Bij de SP word je geroyeerd als lid als je je verzet tegen de verplichte afdracht en bij de kerk niet als je geen kerkelijke bijdrage betaalt.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Als je als lid wordt geroyeerd kun je wel je zetel behouden, zoals wij de afgelopen tijd ook hebben kunnen waarnemen. Wat je wilt bereiken, heb je dan toch wel bereikt.

De heer Bosma heeft de vraag opgeworpen of er niet een soort van btw-compensatiefonds zou moeten komen voor de anbi. Aangezien dat een politieke vraag is zijn wij er als commissie niet op ingegaan. Het betekent dat je € 100 mln. extra in goede doelen stopt. Dat kun je willen of je kunt het niet willen. Richt je een btw-compensatiefonds voor goede doelen op dan melden zich meteen de musea, die nu van minister Plasterk gratis toegang verlenen aan kinderen onder de 12, wat onmiddellijk tot gevolg heeft dat een deel van hun btw-af trek aan gort is. In Engeland is er ook voor musea een compensatiefonds, dus waarom zouden wij dat in Nederland niet hebben. Vervolgens komen dan de universiteitsbibliotheken, die allerlei heel dure elektronische publicaties hebben die onder het 19%-tarief vallen, terwijl de gedrukte publicaties onder het 6%-tarief vallen. Daarbij zullen zij erop wijzen dat men in Scandinavië ook een btw-compensatiefonds voor universiteiten kent. Het zijn zo maar wat voorbeelden. Als commissie kunnen wij daar niet zo heel veel over zeggen. Onzes inziens is het vooral een kwestie van een goede lobby.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik zou mij kunnen voorstellen dat een van de debaters van vanmiddag er nog behoefte aan heeft om te reageren op hetgeen van de kant van de commissie is gezegd.

De heer G.Bosma: Ik ben erkentelijk voor deze gelegenheid omdat ik wegens een afspraak zo meteen de bijeenkomst moet verlaten. De reactie van de commissie heeft de standpuntbepaling waarvan wij via het geschrift kennis konden nemen in ieder geval steviger onderbouwd. Ik complimenteer de commissie daarmee. Ik mis – daarvoor was echter vrij veel steun bij de inleiders – de gemiste kans als het gaat om de combinatie van betere controle en zelfregulering. Volgens mij vergt dat grotere uitdieping. Misschien heeft het in de informatievoorziening aan de belastingdienst meerwaarde om de perspectieven die je daarmee kunt realiseren beter over het voetlicht te brengen.

Wat betreft het btw-verhaal heeft de commissie een punt. Het is inderdaad een politieke vraag. Je zou kunnen zeggen dat de lobby moeilijker zal zijn naarmate de financiële waarde die met die btw-kwestie gemoeid is groter is. Het vraagt nog wel wat aandacht om alle voor- en nadelen en implicaties op een rij te zetten.

Mr.J.M.H.Nieuwenhuizen: De commissie vindt dat het toezichtverhaal zwaarder moet worden aangezet omdat er zoveel geld in deze branche omgaat. Ik meen dat er inmiddels drie keer zoveel mensen bezig zijn met anbi's als een jaar geleden. Er wordt dus een substantiële inzet door de belastingdienst geleverd op dit stuk. Of het voldoende is is een andere vraag.

Ik begrijp de vergelijking met de onderneming of de bv. De commissie wijst erop dat een ondernemer die uit ideële overwegingen zijn totale resultaat uitkeert geen vennootschapsbelasting verschuldigd is en dat dit niet wezenlijk anders is bij een anbi die ook aan het ondernemen slaat. In mijn beleving is het dat wel. Mijns inziens zijn commerciële activiteiten wezenlijk andere activiteiten dan algemeen nuttige activiteiten. Je loopt ondernemersrisico, je loopt het risico van intering op je vermogen en je loopt die risico's ook bewust, want je beweegt je in een andere markt.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Prof. Zwemmer wil vast ook nog wel wat zeggen.

Prof.dr.J.W.Zwemmer: Ik heb inderdaad een aantal opmerkingen naar aanleiding van de reactie van de commissie. Zij zegt om te beginnen dat een anbi ook een onderneming mag drijven omdat die toch aan belastingheffing is onderworpen wat betreft de winst uit onderneming. Tevens argumenteert zij dat een IB-ondernemer evenals een bv zijn hele winst in aftrek kan brengen in de vorm van giftenaftrek. Dat is echter nu juist het punt waarom het draait. Ik zou daar ernstig tegen zijn. Dat zou ook moeten worden tegengegaan. Het betekent dus dat juist in die sfeer helemaal geen giftenaftrek mogelijk zou moeten zijn. Je kunt dat niet beargumenteren met de stelling dat het mogelijk is en dat daardoor een winstbeogende instelling een anbi kan zijn. Ik vind dat met elkaar in strijd. Je kunt natuurlijk wel zeggen dat een anbi vennootschapsbelasting betaalt voor zover zij een onderneming drijft maar dan zitten wij weer met de onverkwikkelijke scheiding tussen enerzijds ondernemingsactiviteiten en anderzijds niet-ondernemingsactiviteiten, waarvan verder ook niemand gelukkig wordt.

Gribnau gaat in op het inkomensbegrip en haalt het democratiebeginsel, het directe democratiebeginsel en het indirecte democratiebeginsel erbij. Ik ben blij dat hij er ook een uitleg bij gaf. Voor mij – ik zal het duidelijk formuleren om de tegenstelling aan te geven – komt het erop neer dat je uit een soep van beginselen een soep van aftrek maakt. Dat lijkt mij helemaal niks. Je krijgt nu een giftenaftrek die eigenlijk op niets is gebaseerd. Je hebt vrijwillige bijdragen die in mindering van het inkomen komen en ik zie nog steeds niet in waarom je daarin niet gewoon principieel kunt zijn en kunt zeggen dat het gewoon niet in het inkomensbegrip past.

Dan de vraag of iemand die bij overlijden in de vorm van een legaat of een erfstelling een gift schenkt aanspraak zou moeten kunnen maken op aftrekbaarheid. Van vrijwilligheid is geen sprake. Iedereen kan in zijn testament zetten wat hij wil. In mijn ogen gaat het bij een testament echter om verdeling van vermogen over begunstigden. Die verdeling van vermogen over begunstigden is minder noodzakelijk omdat je het vermogen niet kunt meenemen. Kon je het meenemen, dan lag het allemaal anders. Gezien het feit dat je het niet kunt meenemen en moet verdelen is er bij de verdeling in het geheel geen sprake van vrijwilligheid. Ik zie dan ook nog steeds niet in waarom daar op de een of andere manier van giftenaftrek sprake zou mogen zijn.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Zijn er wellicht nog mensen in de zaal die een bijdrage willen leveren aan de discussie?

De heer Van Doorn: Ik heb het rapport niet helemaal gelezen maar het valt mij op dat ik niet heb horen spreken van de mogelijkheid dat de belastingdienst met het oog op de onmogelijkheid om alles te controleren gebruik maakt van convenanten, die tegenwoordig zo populair zijn. Ik kan mij voorstellen dat juist op dit vlak een convenant veel beter zou uitkomen dan bij ondernemingen die naar winst streven en eigenlijk een tegengesteld belang hebben bij de belastingdienst, omdat de kosten verschil in de winst maken. Het belang van de anbi is veel meer gelegen in het in stand houden van de status. Het is veel gemakkelijker om dat in een convenant vast te leggen. Is daar ook aan gedacht?

Prof. mr. dr. J.L.M. Gribnau: Het past helemaal in het betoog van Nieuwenhuizen, die het heel duidelijk heeft gemaakt en goed heeft onderbouwd. Wij hebben er ook wel iets over gezegd maar het punt minder uitgediept dan Nieuwenhuizen en Van Doorn wenselijk zouden achten. Mits er een adequate combinatie is van horizontaal toezicht en het klassieke verticale toezicht kunnen wij het helemaal met het betoog eens zijn.

Mevrouw mr. dr. I.A. Koele: Ik wil eerst een opmerking maken over de vraag welke principes allemaal ten grondslag liggen aan de aftrekbaarheid en het feit dat alles wat met anbi's te maken heeft in feite gedefiscaliseerd is. In buitenlandse literatuur, bijvoorbeeld in Amerika en Duitsland, is daarover heel veel te vinden. Overigens maak ik de commissie een compliment voor haar rapport. Ik vind het heel goed dat zo veel is gekeken naar buitenlandse rechtstelsels – ik ben zelf internationalist – en dat er ook is gezocht naar vergelijkingen. In feite lopen wij in Nederland een beetje achter met de ontwikkelingen op dit rechtsterrein. Met name in de Anglo-Amerikaanse wereld loopt men decennia voor, zodat je alleen maar verschrikkelijk veel kunt leren door daarnaar te kijken, te kijken hoe zij omgaan met issues en problemen die daar al veel langer getackeld zijn. In de buitenlandse literatuur wordt heel veel aandacht besteed aan de vraag waarom nu eigenlijk geldstromen in het algemeen nut zijn gedefiscaliseerd. Daar kom je steeds het principe van de pluriformiteit van de samenleving tegen. De overheid heeft geen monopolie op het creëren van een pluriforme samenleving. Theo Schuyt weet daar alles van, want het is ook een beetje zijn vakgebied. Het is eigenlijk een politieke filosofie en dat is rechtvaardiging voor het feit dat geldstromen in filantropische zin volledig gedefiscaliseerd zijn. Als je dat als uitgangspunt neemt is het ook een principe. Het is geen gunst, geen subsidie, retributie of iets van dien aard maar een principe dat die geldstromen gedefiscaliseerd (moeten) zijn. Ik ben het dan ook niet eens met de suggestie van de commissie dat wij zouden moeten denken in de vorm van een belastingkorting. Als mensen een hoog inkomen hebben en daarover progressief inkomstenbelasting betalen tegen een toptarief hoort een schenking ook tegen dat toptarief te worden verdisconteerd.

Ik kan het niet laten een opmerking te maken naar aanleiding van hetgeen in het rapport op de blz. 124 e.v. wordt gezegd over gedeeld geven. Ik ben daarvan de bedenker en voel mij natuurlijk aangesproken. Gedeeld geven is een vorm van schenken. Het rapport wijdt er twee bladzijden aan maar er valt veel meer over te zeggen. Het is een Nederlandse variant van planned giving, wat in Amerika zo ongeveer de maatschappij financiert. Het is niet overdreven dat te zeggen; het is een biljardenindustrie. Iedereen die een beetje geld heeft maar niet zo rijk is als Bill Gates en niet zijn eigen stichting heeft, doet aan planned giving, een onderdeel van estate planning. Het ziet er reuze ingewikkeld uit. Het gaat natuurlijk met trusts, zoals alles in het Angelsaksische met trusts gaat. In essentie komt planned giving erop neer dat een donor in zijn vermogen een splitsing maakt tussen een inkomstendeel en een vermogensdeel, een remainderdeel, income interest en een remainder interest. Die splitsing wordt benut door het ene deel te schenken en het andere te behouden.

De variant waarbij het vermogensdeel wordt geschonken en het inkomstendeel wordt behouden – het belang wordt gehouden bij het vermogen – is in Nederlandse vorm uitgewerkt in gedeeld geven. De donor schenkt niet de blote eigendom. Dat kan in Nederland namelijk niet. In Nederland loop je aan tegen het feit, zoals commissie ook onderschrijft, dat je op fiscaal aftrekbare wijze geen schenking in natura kunt doen. De door de Hoge Raad gesanctioneerde manier om

dat te doen is een transactie uit te voeren. Het schoolvoorbeeld is het verkopen van een schilderij aan een stichting. Daaruit ontstaat een vordering die je omzet in een rentedragende of renteloze schuld. Vervolgens doe je een schenking in geld ter grootte van deze vordering. Wat hier gebeurt is precies hetzelfde: er wordt een transactie gedaan waarbij een vruchtgebruik wordt voorbehouden door de donor. De blote eigendom komt bij het goede doel terecht en vervolgens wordt een schenking gedaan van een bedrag in geld.

Het verhaal in het rapport gaat over een lijfrente. De donor zou een lijfrente voorbehouden. Dat is echter niet juist. Ik moet wat dit betreft een kritische noot kraken in de richting van de commissie. Toen ik begin van dit jaar merkte dat met name de voorzitter van de commissie geïnteresseerd was in dit onderwerp heb ik haar aangeboden de inhoud van gedeeld geven uit de doeken te doen. Er is een website over waarop dingen staan die alleen voor consumenten interessant zijn. De juridische ins and outs staan er niet op. Je strooit die als belastingadviseur per slot van rekening ook niet over de hele wereld uit. Mijn aanbod is echter niet aanvaard. Vervolgens komt er wel een oordeel over gedeeld geven in het rapport. Ik moet erop wijzen dat de uitgangspunten daarvan onjuist zijn. Dat is heel jammer, omdat het concept van gedeeld geven mijns inziens heel belangrijk is voor de sector. Er zijn veel mensen die heel veel vermogen hebben en het niet meer vanzelfsprekend vinden dat het vermogen overgaat naar de volgende generatie maar er heel graag iets aardigs mee doen, met name als zij tijdens leven een belang kunnen houden bij dat vermogen. Dat is ook het belang van gedeeld geven.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Ik verzoek u uw betoog af te sluiten

Mevrouw mr.dr.I.A.Koele: -Ik wil er nog één ding over zeggen. Als je in Nederland het gedeeld geven vorm wilt geven, heb je te maken met het feit dat wij een heel open wetgeving hebben waarin eigenlijk niets is geregeld en waarvan je ook heel gemakkelijk misbruik kunt maken, zeker als je kijkt naar de techniek van gedeeld geven. Ik kan er vier voorbeelden van geven, zo eenvoudig is het. De manier om het netjes te regelen is er een ruling over te sluiten met de belastingdienst, waarin juist beperkende voorwaarden worden overeengekomen. Die ruling is pas opgezegd, mede onder invloed van het werk van de commissie, althans enkele leden van die commissie. Dat is heel jammer.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Ik verzoek u af te ronden.

Prof.dr.J.W.Zwemmer: Maakt u hier reclame voor eigen producten of geeft u een wetenschappelijke verhandeling?

Mevrouw mr.dr.I.A.Koele: Nee. Ik kan er ook een heel wetenschappelijk verhaal over houden.

De voorzitter mr.J.W.van den Berge: Ik dring toch aan op afronding.

Mevrouw mr.dr.I.A.Koele: De techniek van gedeeld geven komt in dit rapport helaas onvoldoende tot uitdrukking.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Heeft de voorzitter van de commissie er behoefte aan om thans te reageren?

Prof. mr. I. J. F. A. van Vijfeijken: Ik heb er niet veel op te zeggen. Wij hebben het inderdaad in twee bladzijden afgedaan, zoals wij meer nieuwe initiatieven kort in het rapport hebben beschreven. Het is duidelijk dat wij van mening verschillen over de conclusie.

De voorzitter mr. J. W. van den Berge: Ik hoop dat mevrouw Koele ermee instemt dat wij het hier even bij laten. Wellicht wordt de discussie op een andere wijze voortgezet.

Mevrouw mr. dr. I. A. Koele: Dat is goed.

Prof. dr. A. C. Rijkers: Ik speelde met het voornemen om twee ideeën naar voren te brengen maar ik meende dat prof. Gribnau daarover al een en ander had gezegd, tot prof. Zwemmer het er weer niet mee eens bleek te zijn. Toen dacht ik dat het weer tijd voor enige ordening was, zeker waar de vorige spreekster ook nog een uitspraak deed over de impact van het progressieve tarief bij de eerste aftrek. Prof. Zwemmer heeft naar mijn smaak terecht gezegd dat de giftenaftrek geen plaats verdient in een draagkrachtheffing als zodanig. Dat ben ik helemaal met hem eens omdat een gift niets met draagkracht te maken heeft. Het is een stuk inkomensbesteding van mij: ik vind het leuk iets te geven aan een algemeen nut beogende instelling etc. Vervolgens komt prof. Gribnau met de gedachte van de directe democratie, die erop neerkomt dat de burger zelf kan of moet kunnen bepalen wat algemeen nut is. Dat kan hij in plaats van door belasting te betalen doen door rechtstreeks te financieren wat hij algemeen nuttig acht. Dat betekent dat de giftenaftrek niet is gebaseerd op het draagkrachtbeginsel maar op de idee dat de overheid niet het monopolie heeft op de bepaling van wat algemeen nuttig is. In zoverre treedt de belastingwetgever terug voor een stukje autonomie van de belastingbetaler daar waar het giften betreft. In die zin is het niet direct een stimuleringsmaatregel en evenmin een belastinguitgave. Het gaat wat verder. In zoverre kies ik de kant van Gribnau als hij zegt dat de giftenaftrek belangrijker is dan de belastingheffing en dat de bandbreedte waarop dit gebeurt een politiek issue is.

Dit brengt mij op iets wat ik eigenlijk nog belangrijker vind, namelijk de discussie over heffingskortingen. Ik heb snel even opgezocht wat de commissie daarover heeft opgemerkt. Het is te vinden op blz. 133. De commissie zegt niet wat ik graag wil toevoegen. Mevrouw Koele heeft gezegd dat het in de inkomstenbelasting hoort en daarom naar progressief tarief moet kunnen worden afgetrokken. Dat is niet waar. Het progressieve tarief heeft op zich niets met draagkracht te maken. Het is een instrumentele maatregel als zodanig. Dat gegeven zijnde is er dus geen automatisme tussen aftrek in de inkomstenbelasting en progressie aan de andere kant. In dit verband wil ik u een magnifieke uitspraak van het Bundesverfassungsgericht van een aantal jaren geleden niet onthouden. Het ging daarbij om de vraag of een contributie voor een politieke partij tegen progressief tarief kon worden afgetrokken. Het Bundesverfassungsgericht heeft gezegd dat dit niet kon. Dat betekent dat de rijkere burger die opteert voor een bepaalde partij vanwege het hoge marginale tarief aan zijn gift een hogere belastingwaarde zou ontlenen dan de minder verdienende burger die doteert aan zijn partij. Dit is met andere woorden zeer fundamenteel. Als je pleit voor een progressieve aftrek zou je ook een soort klassen krijgen in de anbi's. Dat is zeker niet wenselijk. Dat is met andere woorden een argument extra voor de commissie om te pleiten voor een heffingskorting.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Wil de vorige spreekster hierop wellicht nog ingaan?

Mevrouw mr.dr.I.A.Koele: Nee hoor, dank u wel.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Wil wellicht iemand anders nog reageren?

De heer Willemse: Er is horizontaal toezicht en er zijn kennelijk te weinig ambtenaren. Mijn suggestie is daarom de besluiten openbaar te maken door ze op Internet te zetten, inclusief de aanvragen. De belastingplichtige kan dan kijken waar zijn centen naartoe gaan: gaat het allemaal naar de algemene middelen, de overhead van een grote instelling of gaat het allemaal naar de goede doelen op zich? Maak dat gewoon openbaar! Dan zal de markt die instellingen controleren.

Ik ben het niet eens met het btw-compensatiefonds. De btw is fundamenteel een consumptiebelasting. Ik ben van mening dat een gift primair consumptief is. Daarom zou het ook niet juist zijn als een stichting de btw die op de voorbelasting drukt later weer via een achterdeurtje terugkrijgt.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Ik wil heel kort reageren op uw eerste punt. Wat u voorstaat, gebeurt in feite in Engeland. Tik je een Engels goed doel in op de website van de Charity Commission, dan krijg je niet alleen de NAW-gegevens maar ook links naar de jaarverslagen van de afgelopen jaren en bovendien krijg je te zien of de goede doelen netjes hun controleformulier hebben ingevuld. De controle die u wenselijk acht kan daar dus worden uitgeoefend.

Een belastingambtenaar: Als ik de commissie goed heb begrepen maakt zij zich ten aanzien van de mogelijkheid om een schikking met terugwerkende kracht in te trekken met name zorgen over de positie van de donateur. Ik vraag mij af in welk perspectief zij de opmerking van de staatssecretaris plaatst met betrekking tot de regeling waarin staat, dat de belastingplichtigen te goeder trouw op de giftenaftrek kunnen vertrouwen als de inspecteur in het kader van zijn publicatieplicht van instellingen die zijn aangewezen een instelling als zodanig bekend heeft gemaakt. Zou dat de angst voor terugwerkende kracht kunnen wegnemen?

Prof.mr.I.J.F.A. van Vijfeijken: Het neemt angst weg bij de belastingplichtige maar ik ben nog steeds tegen intrekking met terugwerkende kracht.

Een belastingambtenaar: Ik begreep dat de terugwerkende kracht met name was gebaseerd op de rechtszekerheid.

Prof.mr.I.J.F.A. van Vijfeijken: Die terugwerkende kracht moet er niet toe leiden dat bij belastingplichtigen die een gift hebben gedaan de aftrek wordt teruggenomen. Het gaat er om dat die terugwerkende kracht zo halfwas is. Als je tekort bent gekomen in de heffing vanwege het feit dat de instelling ten onrechte als anbi werd aangemerkt kun je bij terugwerkende kracht alleen naheffen over de inkomsten die zijn binnengekomen na beëindiging van de anbi-status. Stel je hebt een fonds waarbij alles belastingvrij is ingebracht. Het heeft terecht een anbi-status maar na jaren blijkt dat het eigenlijk niets doet. Er vindt overleg plaats, er wordt van

alles beloofd en er wordt afgesproken dat het wordt uitgegeven maar na een jaar of vijftien is de inspecteur het zat en zegt hij dat het afgelopen is. Je kunt dan geen vijftien jaar terug. Ik vind echter dat alles wat in die vijftien jaar onbelast binnen is gekomen en niet naar goede doelen is gegaan moet worden belast.

Een belastingambtenaar: In uw inleiding gaf u al aan dat wanneer een beschikking met terugwerkende kracht wordt ingetrokken de termijn voor navordering voor schenkingen die aan een instelling zijn gedaan pas gaat lopen op het moment van overlijden van de schenker. Die schenkingen die in die vijftien jaar zijn gedaan zijn ten dele wel terug te vorderen. Er zit naar ik begrijp een spanning tussen het introduceren van een strafheffing en het hebben van problemen met de terugwerkende kracht, wat op dit moment als een soort van strafheffing functioneert op het niveau van de instelling.

Prof.mr.I.J.F.A. van Vijfeijken: Ja, maar dat is beperkt doordat het niet op al het ingebrachte vermogen behoeft te zien. Het is in tijd beperkt, doordat het bij schenkingen niet mag en bij legaten wel. Het is ook erg bewerkelijk. Waarom neem je dus niet gewoon de vermogensgroei en leg je daar een vast tarief overheen? Dat is helderder en dan heb je alles in één keer te pakken.

Een belastingambtenaar: De zaak-Stauffer is genoemd. Ik neem aan dat de vice-president van de Hoge Raad op de hoogte is van het feit dat het Duitse Bundesfinanzhof vragen aan het Europese Hof van Justitie heeft gesteld in de zaak Pitsch.

Ik wil de commissie nog een vraag stellen terzake van het handelen in strijd met de wet. Ik vraag mij af in hoeverre dat voldoende onderscheidend is. Wat wordt daarmee precies bedoeld? Als ik mij als instelling niet houd aan gemeentelijke voorschriften ten aanzien van het aan de straat zetten van vuilnis overtreed ik wellicht de gemeentelijke verordeningen en houd ik mij niet aan de wet. Zou het introduceren van strijdigheid met de openbare orde hier geen oplossing kunnen zijn?

Zou de invoering van een duaal stelsel, met enerzijds instellingen die voor giftenaftrek en vrijstelling van de Successiewet in aanmerking komen en anderzijds alleen vrijstelling van de Successiewet wordt verleend, in situaties waarin commerciële belangen en algemeen-nutbelangen een beetje door elkaar lopen geen oplossing kunnen bieden?

Prof.mr.I.J.F.A. van Vijfeijken: Bij een duaal stelsel moet je een onderscheid gaan maken naar activiteiten die verschillende faciliteiten krijgen. Ik vraag mij af of je daarvoor goede redenen kunt hebben.

Een belastingambtenaar: Voor Financiën zijn dat uiteraard budgettaire redenen.

Prof.mr.I.J.F.A. van Vijfeijken: Dat zijn natuurlijk geen goede redenen.

Een belastingambtenaar: Dit is een schot voor open doel. De argumentatie voor het btw-compensatiefonds werd door de commissie afgewezen met een budgettair argument.

Mevrouw dr.S.J.C.Hemels: Niet afgewezen.

Een belastingambtenaar: Bij een sportvereniging geldt natuurlijk ook een budgettair argument.

Prof. mr. I.J.F.A. van Vijeijken: Verschillende behandeling van dezelfde soort activiteiten uit budgettaire overwegingen is niet houdbaar. Ik zou dan ook niet willen pleiten voor een dual stelsel.

Prof. dr.Th.N.M.Schuyt: Mijn naam is Theo Schuyt en ik ben goede-doelenhoogleraar aan de VU. Ik neem enige geamuseerdheid waar en het is daarom misschien goed aan te geven dat wij de groei van deze voor Nederland belangrijke financieringsbron voor het algemeen nut bestuderen. Ik ben ook bijzonder blij met dit preadvies, omdat zij daarmee op de maatschappelijke en beleidsmatige agenda komt te staan en staat. Dat is een groot goed.

De laatste paar jaar heb ik twee landelijke commissies voorgezeten. De eerste was de commissie model verdeelsystemen kansspelopbrengsten en de tweede commissie – het kabinet doet er dezer dagen een uitspraak over – was de commissie taskforce Geven voor weten. Mij is duidelijk geworden dat de wijze waarop de overheid omgaat met deze financieringsstroom in feite een maatschappelijk politiek aspect heeft, dat er bijvoorbeeld in Engeland toe heeft geleid dat de toenmalige minister-president Blair en de huidige minister-president Brown een convenant hebben gesloten met het private geld. Zij hebben gevraagd of zij, als zij bezig waren met zaken van algemeen nut, bij voorbeeld de Olympische spelen 2012, niet in overleg konden treden om afspraken te maken over de manier waarop verschillende partijen er financieel in gaan participeren. Dat is een model. In Nederland is de verantwoordelijke beleidsambtenaar voor alle goede doelen de ambtenaar criminaliteitspreventie op het ministerie van Justitie. Dat is tekenend voor het huidige klimaat – ik hoop dat het gaat veranderen – ten aanzien van de mogelijkheden die er zijn.

Ik ben geen fiscalist en ik voel mij ook enigszins bezwaard dat ik hiervoor uw aandacht vraag maar ik wil er toch op wijzen dat toen ik college ging geven de eersten die aanschoven in de collegebanken de banken waren. Ik heb een enorm aantal private bankers en estate planners over dit onderwerp mogen onderwijzen. Zij verzekerden mij telkenmale hoe belangrijk het is dat hier op een maatschappelijk positieve wijze een agreement wordt gesloten. Rijk vermogend Nederland heeft alle mogelijkheden om fiscaal andere wegen te kiezen dan de goede doelen. Nederland is trots op zijn particulier initiatief. Ik werk zelf aan de Vrije Universiteit en u weet hoe die universiteit tot stand gekomen is, evenals veel andere instellingen van algemeen nut.. Dit particulier initiatief wordt echter in de gaten gehouden door de ambtenaar criminaliteitspreventie.

Prof.mr.R.H.Happé: Ik wil even ingaan op het door collega Zwemmer naar voren gebrachte punt dat de rechter zich niet zou moeten uitspreken over het discriminerend karakter van politieke partijen.

Prof.dr.J.W.Zwemmer: De fiscale rechter.

Prof.mr.R.H.Happé: Dat is een goede aanvulling. Je dacht natuurlijk: waar gaat hij nu naartoe!

Volgend jaar vinden in Amerika presidentsverkiezingen plaats. Als de kandidaat van de republikeinen in de voorverkiezingen is gekozen is een van de eerste dingen die hij doet een speech houden op de Bob Jones University, een heel bekende Amerikaanse universiteit. Die universiteit is in de publiciteit gekomen omdat zij discrimineerde. Je mocht daar alleen studeren als je van blanke afkomst was. Op een gegeven ogenblik heeft het Supreme Court zich over de volgende casus gebogen: de Internal Revenue Service weigert aftrek van een gift aan de Bob Jones University. Het hof concludeert dat dit in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en dat de aftrek niet is toegestaan. Waarvoor zijn wij bang als het om onze discussie gaat en

wij te maken hebben met politieke partijen die flagrant in strijd met het gelijkheidsbeginsel, met name mensenrechten, handelen? Bovendien kan onze Hoge Raad het al lang, als hij tenminste wil. Behalve het gelijkheidsbeginsel zijn er nog andere artikelen in mensenrechtenverdragen neergelegd waaraan kan worden getoetst. Op een gegeven moment kan een inspecteur met guts zeggen dat hij een giftenaftrek schrapt en dat hij daarover het oordeel van de Hoge Raad wil weten. Omdat het om mensenrechten gaat is de beoordelingsmarge van de wetgever natuurlijk een stuk kleiner. Ik denk dat het een spannende procedure zou kunnen worden.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Dat denk ik ook.

Prof.mr.R.H.Happé: Ik houd je in de gaten.

Prof.mr.dr.J.L.M.Gribnau: Wij zitten in de tijd waarin Michelinsterren worden uitgedeeld en ik denk dat de soep van Zwemmer even moet worden opgewarmd. Na soep komt gelukkig het hoofdgerecht. Zoals Rijkers heeft aangegeven reduceert Zwemmer het tot één aspect. Ik heb willen betogen dat de materie complexer is dan het enige idee dat er achterzit. Ik heb dat beginselen genoemd. Degene die er geen behoefte aan heeft kan er een ander woord voor verzinnen maar daarover gaat het denk ik niet.

Ik ben het principiële niet eens met de uitspraak van Rijkers dat het progressief tarief niets met het draagkrachtbeginsel heeft te maken. Door het draagkrachtbeginsel wordt meer nadruk gelegd op de solidariteit. Dat wil echter nog steeds wel zeggen dat het progressief tarief een invulling is van het draagkrachtbeginsel.

De soep bestaat uit verschillende ingrediënten. Alleen als je een weloverwogen keuze doet heb je recht op een Michelinster. Anders zit je toch in de mensa.

Sluiting van de bijeenkomst

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Gisteren kreeg ik van de auteurs, Niessen en Pieterse, een exemplaar van hun boekje *Fiscale publicaties in 111 bundels*. Het is een aardig boekje en ik raad het u graag aan. Het boekje is, zo schrijven zij, “ontstaan uit de behoefte om meer zicht te krijgen op de vele waardevolle publicaties die versholven gaan achter vaak weinigzeggende titels van jubileum- en afscheidsbundels”. Bijdragen aan dergelijke bundels zijn vaak maar in beperkte kring bekend. Die relatieve anonimiteit kan soms ook gelden voor een bijdrage die wordt geleverd in commissieverband. Daar staat echter tegenover dat een commissierapport, ook al is de bijdrage daaraan door de individuele leden voor buitenstaanders niet meer traceerbaar, soms een eigen leven gaat leiden. De Commissie algemeen nut beogende instellingen onder leiding van mevrouw prof. Van Vijfeijken heeft – het is vanmiddag al gezegd – een goed en degelijk rapport afgeleverd. Ik verwacht dat dit zo'n rapport zal zijn waarop ik zo-even doelde. Ik dank de leden van de commissie voor hun werk. Ik dank ook de debaters en de deelnemers aan het vrije debat.

Ik sluit de vergadering en nodig u allen uit voor de borrel.